

Kortlægning af indsatsen over for ordblinde og svage læsere på erhvervsuddannelser

Kortlægning af indsatsen over for ordblinde og svage læsere på erhvervsuddannelser

© VIVE og forfatterne, 2023

e-ISBN: 978-87-7582-130-3

Modelfoto: Cathrine Ertmann/VIVE

Projekt: 302228

Finansiering: Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK)

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Regeringen og Folketingets partier indgik i 2021 en aftale om Ordblindepakke III med i alt fem initiativer. Aftalen skal styrke kvaliteten af indsatsen over for elever med ordblindhed samt svage læsere på erhvervsuddannelserne (eud).

Denne rapport er en kortlægning af erhvervsskolernes indsats over for ordblinde og læsesvage elever, SPS- og læsevejledernes arbejde i praksis, deres samarbejde med skolens faglærere, samt viden om omfanget af den støtte og vejledning til faglig læsning, som skolerne tilbyder.

Vi vil gerne rette en stor tak til de mange vejledere, lærere og ikke mindst elever, der har deltaget i interviews og har besvaret spørgeskemaet.

Rapporten er udarbejdet af senioranalytiker Mikkel Giver Kjer, seniorforsker Morten Hjortskov samt studentermedhjælpere Amanda Engbo og Torbjørn Rota.

Der er foretaget eksternt og internt review af rapporten, og vi takker for konstruktive kommentarer.

Rapporten er finansieret af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK).

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning	6
<hr/>	
1	Indledning: Kortlægning af erhvervsskolernes indsatser over for ordblinde og læsesvage elever 9
1.1	Baggrund for kortlægningen 9
1.2	Formål med kortlægningen 9
1.3	Design, metode og datakilder 11
1.4	Læsevejledning til rapporten 13
<hr/>	
2	Hvem er vejlederne på eud? Uddannelser, funktioner og arbejdsopgaver 14
2.1	Uddannelse, stillingsbetegnelser og arbejdsopgaver 16
2.2	En introduktion til læse- og SPS-vejledere: opgaver, uddannelser og efteruddannelser 17
<hr/>	
3	Skolernes afdækning og kategorisering af elever med læsevanskeligheder 23
3.1	Omfanget af ordblinde og læsesvage elever 24
3.2	Elevernes oplevelse af afdækningen af læsevanskeligheder 30
<hr/>	
4	Skolernes støtte og vejledning 32
4.1	Brug af støtteværktøjer 32
4.2	Støtte i undervisningen 37
4.3	Støtte under oplæring 40
<hr/>	
5	Vejledernes samarbejde med faglærere og ledelse 45
5.1	Forbedringspotentialer til elever med læsevanskeligheder 45
5.2	Ledelsesunderstøttelse 49
<hr/>	
Litteratur	52

Bilag 1 Beskrivelse af kvantitative data	53
<hr/>	
Bilag 2 Beskrivelse af kvalitative data	55
Skoler, data og synsvinkel	55

Sammenfatning

Med Ordblindepakken III (2021) blev Regeringen og Folketingets partier enige om at styrke kvaliteten af indsatsen over for ordblinde elever og svage læsere på erhvervsuddannelserne. Ordblindepakken indeholder i alt fem initiativer. Denne kortlægning udmønter initiativ fire, hvormed der ønskes en kortlægning af den koordinerende læsevejlederfunktion samt af indsatser over for ordblinde og svage læsere på eud.

Kortlægningen viser i kapitel 2, at vejlederne på eud er en bredt sammensat gruppe, der har meget forskellige uddannelsesmæssig baggrund. Vi identificerer to hovedgrupper af vejledere: læse- og SPS¹-vejledere. Læsevejledernes rolle er at vejlede i den faglige del af uddannelsen, herunder i den faglige læsning og skrivning. SPS-vejlederens rolle er at give studiestøttetimer. SPS er derfor en støtte, der har til formål at kompensere elever med en funktionsnedsættelse for de vanskeligheder, de oplever på uddannelsen.

På trods af disse forskelle er deres vurderinger og erfaringer med at arbejde med ordblinde såvel som læsesvage elever i de kvantitative analyser meget ens. Derfor omtaler vi dem i rapporten under den samlede betegnelse *vejledere*.

I kapitel 3 viser kortlægningen, at vejlederne generelt vurderer, at der er en betydelig andel af elever, der enten er ordblinde elever (i gennemsnit 19,3 pct.) og læsesvage (i gennemsnit 36,0 pct.) på erhvervsskolerne. Skolerne har forskellige strategier for at opdage elever med læsevanskeligheder. Skolernes afdækning og kategorisering af elevernes læse- og skrivevanskeligheder foregår typisk før eller i begyndelsen af elevernes uddannelsesforløb i form af introduktionssamtaler, overleveringsmøder eller den nationale ordblindetest, Ordblindetesten. Ifølge vejlederne i interviewene skyldes fokus på tidlig opsporing af elevernes læsevanskeligheder, at nogle elever endnu ikke har opdaget, at de er ordblinde eller læsesvage, når de begynder en erhvervsuddannelse. Kortlægningen viser endvidere, at mange elever også selv henvender sig med læsevanskeligheder, hvilket ifølge vejlederne befordres af oplæg i klasserne, som fokuserer på de gængse udfordringer ved at være ordblind eller læsesvag.

Kortlægningen viser i kapitel 4, at Ordblindetesten i udstrakt grad benyttes (95 pct. af skoler). Udfaldet af testen synes at have stor betydning for den støtte og vejledning, eleverne får, hvilket ligger i tråd med lovgivningen herom. Ifølge vejledernes svar i spørgeskemaet har inddelingen eller scoren i den nationale ordblindetest betydning for, om fx eleverne får tildelt SPS, men den

---

¹ Specialpædagogisk støtte.

betingelser ligeledes vejledningens omfang samt tildelingen af fx læse-skriveteknologi. De interviewede elever vurderer bredt set, at de oplever, at vejledning med at læse/skrive såvel som den specialpædagogiske støtte er nødvendige forudsætninger i deres uddannelse. Det gælder i høj grad læse-skriveteknologi. Derudover er eleverne glade for den støtte, de får under oplæring, også selvom vejledernes svar antyder, at støttens omfang varierer imellem vejlederne.

Kortlægningen viser endelig, at vejlederne ser et potentiale i at øge og styrke samarbejdet med faglærerne om sparringen omkring de ordblinde og læsesvage elever. Det gælder ikke mindst i forhold til at skabe en undervisning, som er inkluderende over for ordblinde og læsesvage elever. 4 ud af 5 vejledere ser fx forbedringspotentialer i, at de kan blive inddraget mere i undervisningen og i sparring omkring eleverne. Endelig vurderer vejlederne også, at der er behov for, at ledelsen spiller en mere understøttende rolle med hensyn til det overordnede arbejde med elever med læsevanskeligheder (prioritering, sparring, orientering).

Kortlægningen giver samlet set anledning til en række perspektiverende bemærkninger, som er oplyst i Boks 1.

- Kortlægningen viser, at der er **stor variation i såvel uddannelsesbaggrund og niveau af efteruddannelse blandt vejlederne** som samlet medarbejdergruppe (se ligeledes EVA, 2021). 90 pct. af vejlederne har fx en relevant efteruddannelse. Knap tre fjerdedele af de adspurgte vejledere har et behov for mere generel viden om ordblindhed til gavn for ordblinde elevers læring. Set i lyset af, at vejlederne i spørgeskemaet gennemsnitligt vurderer, at der er knap 20 pct. ordblinde og ca. 35 pct. læsesvage elever, er det relevant at undersøge videre, hvordan vejledere såvel som undervisere oplever forholdet mellem deres uddannelse, deres kompetencer og elevernes faglige forudsætninger, herunder i hvilken grad de faglige mål indfris.
- Kortlægningen viser, at vejlederne generelt ser et **stort forbedringspotentiale i at udvikle samarbejdet med faglærerne**. Det gælder ikke mindst de erhvervsfaglige lærere. Cirka 90 pct. af vejlederne vurderer, at der er et behov for at forbedre sparring med lærerne om de ordblinde elever. Analysen viser videre, at der synes at være en række pædagogiske og didaktiske kløfter mellem vejledere og undervisere. Det kunne bl.a. dække over en modsætning imellem vejledernes ønske om at være mere sparrende i undervisningen og så faglærernes ønske om autonomi. Der er dog også skoler i undersøgelsen, som på baggrund af oplæg, interne kurser mv. oplever mindre barrierer i samarbejdet mellem vejledere og faglærerne. I den henseende kunne det være relevant med ministerielle vejledninger, som på baggrund af best-practice eksempler skaber viden om, hvordan samarbejdet kan forbedres (se i øvrigt Illum, Lützen & Spangenberg, 2017, for konkrete eksempler).
- I forlængelse heraf viser kortlægningen også, at vejlederne ser et **behov for mere ledelsesunderstøttelse** af netop samarbejdet med faglærerne. Her er kun knap en tredjedel af vejlederne tilfredse med den understøttelse af området, som ledelsen har givet. Det kan give anledning til et øget fokus på, hvordan ledelsen, eventuelt med brug af best-practice eksempler, kan skabe forandringer på skolerne, så samarbejdet kan forbedres (se i øvrigt Illum, Lützen & Spangenberg, 2017, for konkrete eksempler).

1 Indledning: Kortlægning af erhvervsskolernes indsatser over for ordblinde og læsesvage elever

1.1 Baggrund for kortlægningen

Der har i de sidste mange år været fokus på at gøre erhvervsuddannelserne attraktive for en bredere gruppe af unge samt at øge gennemførelsen blandt elever på eud.

En særlig udfordring med at fastholde eleverne på erhvervsuddannelserne er, at mange af dem er udfordrede i at læse og skrive (EVA, 2019, 2021). For eksempel blev 13 pct. af eleverne på erhvervsuddannelser konstateret ordblinde i skoleåret 2019/2020 med Ordblindetesten (STIL, 2020). Denne gruppe af elever udfordres i at få et tilstrækkeligt læringsudbytte af undervisningen. Flere undersøgelser peger dog også i retning af, at den rette støtte til eleverne er med til at øge elevernes trivsel i skolen, samt at motivation for undervisningen styrkes. Forhold, der samlet set øger sandsynligheden for at fastholde eleverne i deres uddannelse (EVA, 2021).

Med Ordblindepakken III (2021) blev Regeringen og Folketingets partier enige om at styrke kvaliteten af indsatsen over for ordblinde elever og svage læsere på eud. Ordblindepakken indeholder i alt fem initiativer. Denne undersøgelse udmønter initiativ fire, hvori der ønskes en kortlægning af indsatser over for ordblinde og svage læsere på eud.

1.2 Formål med kortlægningen

Kortlægningen giver viden om omfanget af den støtte og vejledning til faglig læsning, skolerne tilbyder de elever, der har behov for styrkede læsekompetencer. Herunder giver undersøgelsen et indblik i, hvordan erhvervsskolerne identificerer ordblinde og læsesvage elever, samt hvilke tiltag erhvervsskolerne anvender, når de har identificeret dem. En central del af kortlægningen

er derfor også at kortlægge støtten til læsesvage og ordblinde elever ved overgang mellem grundskole og eud, hvor en vigtig og tidlig del af identificeringen foregår. Endelig har kortlægningen også et fokus på at undersøge rammerne for vejledernes arbejde i form af ledelsens opbakning til arbejdet med ordblinde og læsesvage elever og samarbejdet med øvrige lærerteams/faglærere.

På denne baggrund stiller vi følgende undersøgelsesspørgsmål:

- **Skolernes afdækning og kategorisering af læsevanskeligheder:** Hvordan identificerer skolerne ordblinde og læsesvage elever?
- **Skolernes støtte og vejledning, herunder de metoder og redskaber, der anvendes:** Hvilken støtte og vejledning iværksætter skolerne, når en ordblind eller læsesvag elev er identificeret?
- **Samarbejde, ledelse og organisering af støtten:** Hvordan samarbejder vejlederne med de andre lærergrupper omkring behovet for støtte til elever, der er læsesvage eller ordblinde, både i skoleundervisningen og under oplæringen, samt hvordan støtter skolens ledelse op om opgaven?

Boks 1.1 Målgruppe i undersøgelsen

Ordblindhed er en specifik indlæringsvanskelighed af neurobiologisk oprindelse. Ordblindhed er kendetegnet ved vanskeligheder med sikker og/eller hurtig ordafkodning, stavevanskeligheder og vanskeligheder med at forbinde de enkelte bogstaver og bogstavfølger med deres konventionelle lyde (International Dyslexia Association).

En læsesvag elev defineres som en elev, der har andre læsevanskeligheder end ordblindhed. En læsesvag elev kan have forskellige skriftsproglige vanskeligheder i forhold til tekstforståelse og læsehastighed uden at være ordblind.

Vi benytter igennem rapporten desuden udtrykket "elever med læsevanskeligheder" som en samlebetegnelse for både ordblinde og læsesvage elever.

1.3 Design, metode og datakilder

Kortlægningen kombinerer kvantitative og kvalitative elementer. I analyserne vil den kvalitative analyse stå på skuldrene af den kvantitative. Hovedvægten er således på de kvantitative analyser, der med spørgeskemabesvarelser fra vejlederne på eud giver den generelle, brede indsigt i, hvordan erhvervsuddannelserne fx får viden om elevernes behov for læsestøtte, deres indsatser og tiltag, og hvordan vejlederne samarbejder med ledelsen og faglærerne. Den kvalitative del består af interviews med vejledere, lærere og elever og bidrager til at give et mere detaljeret indblik i erhvervsskolernes praksis på området for ordblinde og svage læsere. Derudover bruges interviewene til bedre at kunne forklare og forstå spørgeskemabesvarelserne. I Tabel 1.1 fremgår det, hvordan undersøgelsesspørgsmålene besvarer undersøgelsens formål, samt hvor de afrapporteres i rapporten.

Tabel 1.1   **Oversigt over delanalyser og undersøgelsesspørgsmål**

Opgaveelement	Delanalyse 1 – Skolernes afdækning og kategorisering af læsevanskeligheder	Delanalyse 2 – Skolernes støtte og vejledning	Delanalyse 3 – Vejledernes samarbejde med de øvrige lærergrupper samt understøttelsen fra ledelsen
Kapitel	Kapitel 3	Kapitel 4	Kapitel 5
Formål	Viden om, hvordan skolerne kategoriserer læsevanskeligheder, og hvilke metoder der anvendes	Viden om, hvordan skolerne støtter og vejleder, herunder de redskaber og de metoder, der anvendes	Viden om samarbejdet mellem faggrupper samt understøttelse fra ledelsen
Undersøgelsesspørgsmål	Hvordan identificerer skolerne ordblinde og læsesvage elever?	Hvilken støtte og vejledning iværksætter skolerne, når en ordblind eller læsesvag elev er identificeret?	Hvordan samarbejder vejlederne med de andre lærergrupper, og hvordan støtter skolens ledelse op om opgaven?
Metode og datakilder	Undersøgelsesspørgsmålene belyses med spørgeskema- og interviewdata		

Derudover indeholder kortlægningen et kort introducerende kapitel 2, der beskriver populationen af SPS- og læsevejledere, der arbejder med ordblinde og læsesvage elever. Kapitlet har til formål at give læseren en indsigt i, hvem disse medarbejdere er, hvor mange de er, og hvordan arbejdet helt overordnet set er organiseret.

Boks 1.2 Kortlægningens datagrundlag

Spørgeskema

- Spørgeskemaet er udviklet i samarbejde med Børne- og Undervisningsministeriet og Læse- og matematikvejlederforeningen. Spørgeskemaet er endvidere læst igennem og kommenteret af en læsevejleder og en SPS-vejleder. Spørgeskemaet er udsendt til 229 vejledere på 78 erhvervsskoler. Vi har på baggrund af institutionsregisteret indledningsvist foretaget en afsøgning af erhvervsskolernes hjemmesider for at identificere skolernes læse- og SPS-vejledere. Desuden har Børne- og Undervisningsministeriet kvalificeret respondentlisten.
- Svarprocenten på spørgeskemaet er 52,4 pct., svarende til 120 besvarelser. Der er dog spørgsmål undervejs i spørgeskemaet, som har færre svar. Vi har indsamlet data i sommeren 2022.

Interview

- Kortlægningen indeholder et kvalitativt bidrag, der består af 16 fokusgruppeinterviews med læsevejledere, faglærere, SPS-vejledere samt elever på eud.
- Vi har interviewet på fire forskellige skoler, som vi i kortlægningen kalder skole A, B, C og D. Se flere oplysninger om skolerne i Bilag 2, der ligeledes forklarer udvælgelseskriterierne.
- I de kvalitative analyser opererer vi med begrebet "analytisk generalisering" (Kvale & Brinkman, 2014; Kjer & Rosdahl, 2016), der "indebærer en bedømmelse af, i hvilken grad resultaterne af én undersøgelse kan være vejledende for, hvad der kan ske i en anden situation" (Ibid.). Vores tilgang er, at analytiske pointer, vi fremdrager i kortlægningen, repræsenterer såvel forskelle, men også enslydende karakteristika i skolernes praksisser. Praksisser, som kan genfindes i mere eller mindre samme form på andre skoler. Vi kan dog ikke sætte tal på, hvor "almene" disse aspekter er (Kjer & Rosdahl, 2016)

Se i øvrigt Bilag 1 og 2 for yderligere detaljer om de anvendte metoder.

1.4 Læsevejledning til rapporten

I kapitel 2 beskriver vi indledningsvist, hvem der har besvaret spørgeskemaet, mens vi belyser, hvad forskellen er på specialpædagogisk støtte (SPS) og læsevejledning. Formålet med kapitlet er således at skabe et bedre empirisk funderet grundlag for, hvem vejlederne i denne kortlægning er. Derudover fokuserer vi på vejledernes uddannelse og efteruddannelse.

Kapitel 3 fokuserer på skolernes metoder og tilgange til at identificere ordblinde og læsesvage elever.

I kapitel 4 beskriver vi, hvilken støtte og vejledning skolerne iværksætter, når en ordblind eller læsesvag elev er identificeret.

Afsluttende sætter kapitel 5 fokus på, hvordan vejlederne samarbejder med de andre lærergrupper omkring behovet for støtte til elever med ordblindhed og læsevanskeligheder, og hvordan skolernes ledelse støtter op om opgaven.

Hver kapitel indledes med en kort opsummering af kapitlets resultater.

Boks 1.3 Læse- og SPS-vejledere omtales som vejledere i spørgeskemabesvarelsene

- Som kortlægningen i de følgende kapitler tydeliggør, er der forskelle på den vejledning eller støtte, som ordblinde og læsesvage elever får af hhv. en SPS- eller en læsevejleder.
- I denne undersøgelse vil vi som hovedregel afrapportere spørgeskemabesvarelsene fra begge grupper af vejledere under den samlede betegnelse "vejledere". En betegnelse, som ligeledes rummer øvrige vejledertitler. Det gør vi fordi, vi typisk ikke har noteret nogle statistiske, ej heller substantielle, forskelle imellem de to gruppers besvarelser af spørgeskemaet. Derfor sondrer vi generelt ikke mellem de to grupper i resultaterne fra spørgeskemaet, medmindre det fremgår direkte.
- I den kvalitative del beskriver vi eksplicit, hvem der udtaler sig ved at referere til titel og skole.

2 Hvem er vejlederne på eud? Uddannelser, funktioner og arbejdsopgaver

I dette første, introducerende kapitel giver vi et kort overblik over, hvem vejlederne er, herunder deres arbejdsopgaver og arbejdsfunktioner. Formålet med kapitlet er at give beskrivelse af SPS- og læsevejledernes støttee arbejde. Derudover giver kapitlet et indblik i vejledernes efteruddannelse.

Boks 2.1 Kapitlets hovedresultater

- Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er den typiske vejleder en kvinde mellem 45-60 år med en læreruddannelse eller en mellemlang eller lang videregående uddannelse.
- De fleste respondenter er SPS-vejledere og/eller læsevejledere.
- Vejlederne har mange forskellige typer og niveauer af efteruddannelse. Flest vejledere (knap 35 pct.) har en diplomuddannelse i læsevejledning.
- Læsevejledning handler om at vejlede i den faglige del af uddannelsen, herunder den faglige læsning og skrivning. Det foregår typisk i begyndelsen af elevens uddannelse. SPS-vejlederens rolle er at give studie-støttetimer. SPS-studiestøtte foregår i undervisningen og i løbet af skoledagen og har typisk til formål at kompensere elever med en funktionsnedsættelse for de vanskeligheder, de oplever på uddannelsen.

Læsevejledning

Ifølge (§ 63, stk. 3) bekendtgørelsen af lov om erhvervsuddannelser skal erhvervsskolerne tilbyde elever, der har behov for styrkede læsekompetencer for at kunne gennemføre et påbegyndt uddannelsesforløb, støtte og vejledning til faglig læsning. Skolen fastsætter rammer for denne læsevejledning, herunder rammer for en koordinerende læsevejlederfunktion.

Specialpædagogisk støtte (SPS)

Ifølge (§ 29 og 29a) bekendtgørelsen af lov om erhvervsuddannelser skal "elever med funktionsnedsættelser eller tilsvarende svære vanskeligheder med behov for specialundervisning og specialpædagogisk bistand" tilbydes støtte (Børne- og Undervisningsministeriet, 2020).

Skoler kan ansøge Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) om specialpædagogisk støtte til elever, som er blevet testet ordblinde, eller til elever, som skolen vurderer har vanskeligheder i en sådan grad, at de har behov for SPS. Det er (STUK), som bevilliger støtten efter individuel vurdering af den enkelte elevs støttebehov.

SPS indeholder en række forskellige støttemuligheder, som skolerne selv står for at udvælge og tilrettelægge med henblik på at kompensere eleverne for deres læse- og skrivevanskeligheder. Det kan bl.a. være en række af læse-skriveteknologier og it-hjælpe midler samt studiematerialer fra Nota. Læse-skriveteknologierne består oftest af oplæsningsprogram, ordforslagsprogram og talegenkendelsesprogram.

Studiestøttetimerne er en individuelt tilrettelagt støtte, hvor der fx kan arbejdes med læsestrategier og strukturering af opgaver. Studiestøttetimerne kan også afholdes i mindre grupper i de tilfælde, hvor det giver mening i forhold til de ordblinde elevers vanskeligheder. Studiestøttetimerne kan finde sted både i og uden for selve undervisningen. Studiestøttegivere kan være personer, som allerede er ansat på skolen, fx en SPS-vejleder, lærer eller læsevejleder, men kan også hentes eksternt.

Kilde: EVA (2021) samt <https://www.spsu.dk/for-sps-ansvarlige/ungdomsuddannelser/ordblindhed--ny-struktur>

2.1 Uddannelse, stillingsbetegnelser og arbejdsopgaver

I efteråret 2022 har vi udsendt et spørgeskema til vejlederne på erhvervsskolerne. Vejlederne er både læsevejledere, SPS-vejledere og en kombination af de to vejledertyper – eventuelt yderligere kombineret med andre former for opgaver, som fx studievejledning eller undervisning. Spørgeskemaet er udsendt til 229 vejledere på 78 erhvervsskoler. Godt 9 ud af 10 vejledere er kvinder. Det er godt 25 pct. af vejlederne, som er under 45 år. Knap 60 pct. af vejlederne er mellem 45-60 år. Lidt under 15 pct. af vejlederne er over 60 år. Gennemsnittet er 49,2 år.

Tabel 2.1 og Tabel 2.2 viser, hvilke uddannelser og efteruddannelser vejlederne har. Knap halvdelen er uddannede lærere (45 pct.), mens 22 pct. af vejlederne har en lang videregående uddannelse. 5 pct. af vejlederne er uddannede faglærere, mens 6 pct. af vejlederne har specialpædagogisk baggrund. Derudover er der knap en femtedel af vejlederne (22 pct.), der har markeret, at de har en anden uddannelse end de opstillede svarkategorier. Det handler om en meget bred og heterogen gruppe som bl.a. pædagog, forretningsuddannet, ergoterapeut, SOSU, sygeplejerske mv.

Tabel 2.1 Vejledernes uddannelse

Hvad er din uddannelse?	Pct.
Uddannet lærer	45
Uddannet faglærer	5
Uddannet specialpædagog	6
Lang videregående uddannelse*	22
Anden uddannelse	22
Total	100

Anm.: N = 118.

Note: *Kategorien indgik ikke i spørgeskemaet, men er dannet i forbindelse med kodningen, da mange 'andet'-svar kunne samles i kategorien, fx cand.mag.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Tabel 2.2 viser vejledernes efteruddannelse. Vejlederne har haft mulighed for at sætte flere krydser, hvorfor procentandelene i tabellen summerer til mere end 100 pct. 35 pct. af vejlederne har en diplomuddannelse i læsevejledning. 22 pct. af vejlederne har en anden diplomuddannelse i fx specialpædagogik.

Derudover er der knap 12 pct. af vejlederne, der ingen efteruddannelse har, mens 32 pct. svarer, de har en anden efteruddannelse end de opstillede.

Tabel 2.2 Vejledernes efteruddannelse

Hvilken efteruddannelse har du, eller er du i gang med at tage? (Vælg et eller flere svar)	Pct.
Diplomuddannelse i læsevejledning	35
Enkelte moduler på læsevejleder diplomuddannelse	15
Læsevejlederuddannelse (ikke diplomuddannelse)	14
Ordblindelærer	16
Anden pædagogisk diplomuddannelse, fx i specialpædagogik	22
Kortere kurser med fokus på udredning af ordblinde elever	15
Kortere kurser med fokus på undervisning af ordblinde elever	15
Tillægsmodulet om læse-/skriveteknologi	10
Ingen	12
Andet	32

Anm.: N = 116.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

2.2 En introduktion til læse- og SPS-vejledere: opgaver, uddannelser og efteruddannelser

Vi introducerer med udgangspunkt i interview- og survey-data, hvad der er rammerne for såvel læsevejledningen og SPS-støtten for elever, der er læsesvage eller ordblinde.

Tabel 2.3 giver en oversigt over vejledernes stillingsbetegnelser. Vi ser, at langt de fleste vejledere enten er læsevejledere (35 pct.) eller SPS-medarbejdere/SPS-vejledere (44 pct.). De to grupper består samlet af knap 4 ud af 5 respondenter i kortlægningen (79 pct.). Samtidig er der en relativt stor andel, der har svaret kategorien 'andet' (14 pct.). I uddybningen i spørgeskemaet nævner flere, at deres stilling bedst beskrives med flere betegnelser. Eksempelvis er nogle SPS-vejledere, men samtidig læsevejledere, studievejledere, faglærere eller andet. Det betyder, at SPS- og læsevejlederes aktiviteter skal balanceres med andre opgaver. Det er ligeledes en konklusion, vi genfinder i det kvalitative materiale.

I Tabel 2.3 indgår desuden betegnelsen 'læringsvejleder'. Eftersom 4 pct. af respondenterne angiver læringsvejleder som deres stillingsbetegnelse, inddrager vi dem i tabellen.

Tabel 2.3   Vejledernes stillingsbetegnelser

Hvad er din stillingsbetegnelse?	Pct.
Læsevejleder	35
SPS-medarbejder/SPS-vejleder	44
Læsevejleder-koordinator	3
Læringsvejleder*	4
Andet	14
Total	100

Anm.: N = 113.

Note: *Kategorierne indgik ikke i spørgeskemaet, men er dannet i forbindelse med kodningen af 'andet'-svarene.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022

Flere uddannelsesinstitutioner har flere forskellige typer af uddannelser, hvor ansatte fx både kan være tilknyttet erhvervsuddannelser, gymnasiale uddannelser og voksen- og efteruddannelser. Vores analyser viser, at stort set alle respondenter er tilknyttet eud (96 pct.), mens også lige over halvdelen er tilknyttet eux (56 pct.). De 4 pct., der ikke har krydset af ved eud, markerer fx, at de er tilknyttet euv, eux eller htx. De er dog alle tilknyttet uddannelsescentre, hvor der også er eud.

Når en elev konstateres ordblind eller læsesvag, står der generelt set to forskellige typer af vejledning eller støtte til rådighed: specialpædagogisk støtte og læsevejledning. På tværs af de fire skoler er det meget forskelligt, om den specialpædagogiske støtte (SPS) og læsevejledningen er fordelt på flere personer (både en SPS-medarbejder og en læsevejleder), eller om den varetages af en og samme medarbejder.

Læsevejledningen retter sig mod læsning og skrivning, og vejledningen falder primært i begyndelsen af elevens uddannelse

Læsevejledningen handler om at vejlede i den faglige del af uddannelsen, fx faglig læsning og skrivning. Her har erhvervsskolerne en forpligtelse til at tilbyde støtte og vejledning til faglig læsning, se Boks 2.3.

Interviewene peger i retning af, at de fleste individuelle støttetimer placeres i starten af et skoleår, hvor eleven introduceres og støttes i brug af IT-værktøjerne af læsevejlederne. En mindre del af støttetimerne går ifølge læsevejlederne til støtte i at læse og skrive i starten af skoleåret. Samtlige interviewede læsevejledere giver udtryk for, at der er mulighed for mere individuel vejledning i løbet af året.

Boks 2.3   Krav til vejledning til faglig læsning til elever med læsevanskeligheder

Der er i dag krav om, at erhvervsskolen skal tilbyde støtte og vejledning til faglig læsning til elever, der har behov for styrkede læsekompetencer for at kunne gennemføre et påbegyndt uddannelsesforløb. Det er skolen, der fastsætter rammer for denne læsevejledning, herunder rammerne for en koordinerende læsevejlederfunktion

- § 66. Stk. 3 i lov om erhvervsuddannelser²: *Til elever eller lærlinge, der har behov for styrkede læsekompetencer for at kunne gennemføre et påbegyndt uddannelsesforløb, skal skolen tilbyde støtte og vejledning til faglig læsning. Skolen fastsætter rammer for denne læsevejledning, herunder rammer for en koordinerende læsevejlederfunktion.*

En central del af læsevejledernes rolle og arbejdsopgaver er tillige at screene og teste for mistanke om læse- eller skrivevanskeligheder samt ordblindhed. De fleste af læsevejlederne fortæller, at de desuden er med til at søge om timer til særlig læsevejledning. Der er også forskelle på tværs af skolerne i læsevejledernes opgaver. Ifølge læsevejlederne på skole A og B er en vigtig del af deres opgaver at holde oplæg, der informerer elever såvel som øvrige undervisere om ordblindhed og læsevanskeligheder. Læsevejlederne fortæller i forlængelse heraf, at oplæggene har vist sig nyttige i forhold til at implementere undervisningsstrategier, som understøtter de ordblinde og læsesvage elever. På skole A bruger læsevejlederne ligeledes oplægget til at skabe opmærksomhed på deres funktioner, således at lærerne kan henvise eleverne til læsevejledningen, hvis de oplever problemer i undervisningen.

Hvis der er en ordblind elev, der giver udtryk for, at de synes, det er svært at følge med i danskundervisningen, "jamen, så skal vi lige ned at snakke med [læsevejlederen]". Fordi så ved de godt, hvem jeg er, både eleven og kontaktlærerne eller dansklærerne, så den

² BEK nr. 2499 af 13/12/2021, Bekendtgørelse om erhvervsuddannelser.

der afstand bliver lidt mindre, det bliver ikke så farligt. Læsevejledere, Skole A

På Skole A og C er der en defineret arbejdsdeling mellem henholdsvis læsevejledere og SPS-vejledere. På Skole B har læsevejlederne også mulighed for at tage nogle studiestøttetimer, men gør det ikke så ofte. På skole D er denne opdeling helt flydende.

Specialpædagogisk støtte i undervisningen og i løbet af skoledagen

Specialpædagogisk støtte på de fire skoler er målrettet forberedelse til undervisningen, selve undervisningen og skoledagen som et hele.

Ifølge både læse- og SPS-vejlederne har elever med læsevanskeligheder typisk også udfordringer, som gælder andre diagnoser eller udfordringer i hjemmet. Flere af de ordblinde eller læsesvage elever kæmper fx med lavt selvværd.

SPS-vejlederne er bl.a. med ude i undervisningen og støtter eleverne konkret i de udfordringer, de oplever der. På skole C deltager de endvidere i begrænset omfang i oplæringsforløbene. På den måde er de tættere på eleverne, end læsevejlederne typisk er, hvor de kan være med til at observere de udfordringer, de måtte have i øjeblikket. Ifølge en læsevejleder på Skole A er elevernes udfordringer ofte forankret i små konkrete situationer og løses derfor bedst i øjeblikket. Nogle gange er der tale om helt lavpraktiske ting, hvis eleverne eksempelvis skal lære at gemme dokumenter på et drev og kunne finde dem igen:

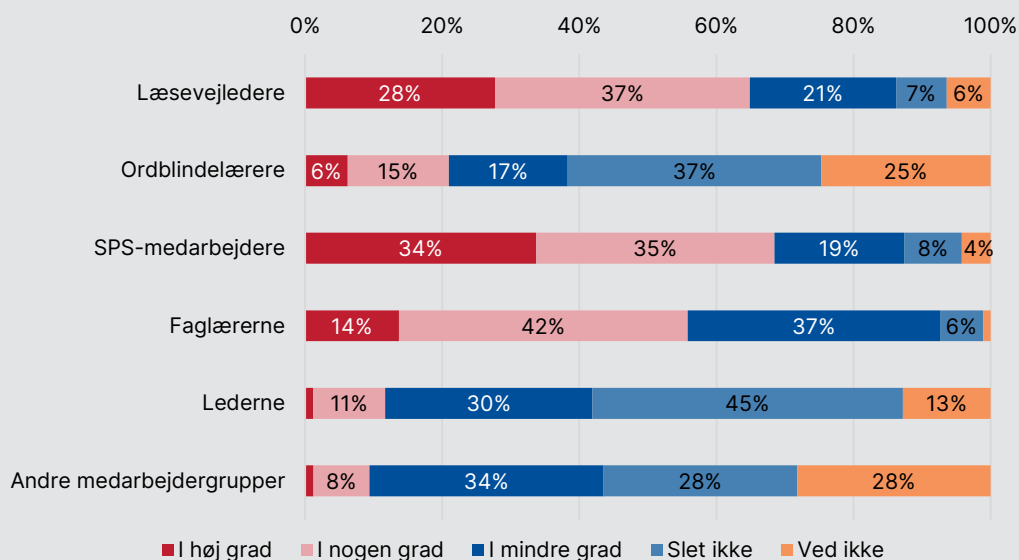
Så SPS-vejlederne opgaver er at støtte dem i forhold til deres skolegang og de udfordringer, de har. De skal jo kompenseres i forhold til, hvad det nu er, de får SPS for. Eleverne skal opleve, at de bliver mere og mere selvkørende. Minde dem om at bruge de programmer og værktøjer, de har. SPS-vejleder, Skole B

Især læsevejledere og SPS-vejledere støtter svage læsere og ordblinde

Figur 2.1 viser vejledernes vurdering af støtte til de læsesvage elever fra forskellige medarbejdergrupper. Vejlederne vurderer, at især SPS-medarbejdere/vejlederne støtter de læsesvage elever: 69 pct. vurderer, at de 'i nogen grad' eller 'i høj grad' støtter de læsesvage elever. I læsevejledernes tilfælde gælder det, at 65 pct. vurderer, at de 'i nogen grad' eller 'i høj grad' støtter de læsesvage. Faglærerne vurderes også at give en vis grad af støtte til de læsesvage. Således vurderer 56 pct., at det er tilfældet. Der er dog hos faglærerne en noget større andel i den lavere gruppe 'i nogen grad' end hos SPS- og læsevejlederne. Lederne og andre medarbejdergrupper vurderes generelt ikke at støtte meget.

Figur 2.1 Støtte til svage læsere opdelt på medarbejdergrupper

I hvilken grad støtter følgende medarbejdergrupper elever, som er svage læsere?

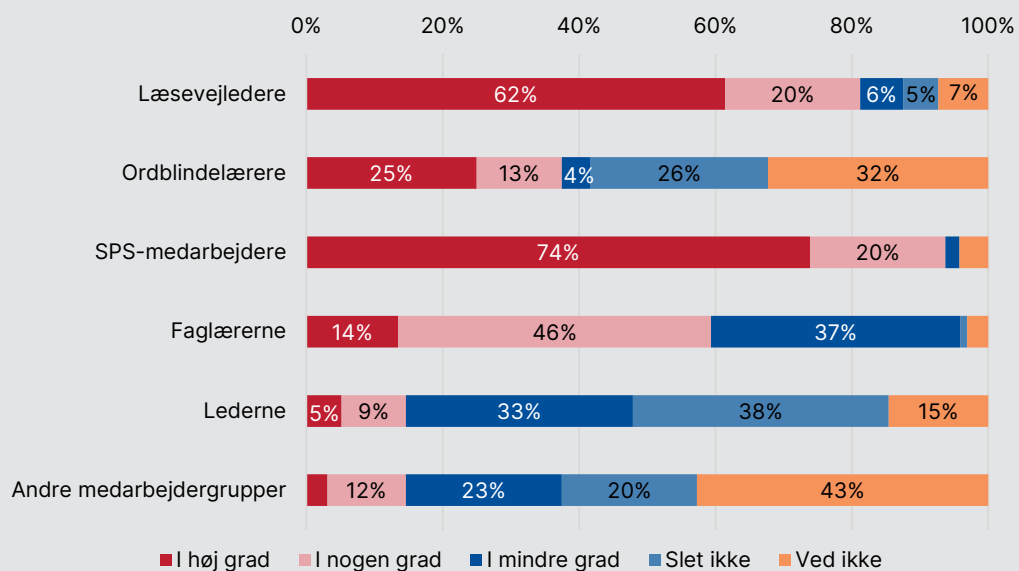
Anm.: N = 81-95.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Figur 2.2 viser vejledernes vurdering af støtten til ordblinde elever fra forskellige medarbejdergrupper. Her er det i udstrakt grad SPS-medarbejderne/vejlederne samt læsevejlederne, der varetager støtten. For SPS gælder det for 94 pct., når vi summerer 'i høj grad' eller 'i nogen grad'. For læsevejlederne er det 82 pct. Faglærerne vurderes af 60 pct. af vejlederne til 'i høj grad' eller 'i nogen grad' at støtte de ordblinde, men igen er det med en markant højere andel 'i nogen grad' end SPS- og læsevejledere 46 pct.). At ordblindelærere ligger relativt lavt her, kan måske undre, men det kan også skyldes, at betegnelsen måske ikke bruges på alle skoler – der er således en meget høj andel, der har svaret 'ved ikke' hos ordblindelærerne (32 pct.).

Figur 2.2 Støtte til ordblinde elever opdelt på medarbejdergrupper

I hvilken grad støtter følgende medarbejdergrupper ordblinde elever?

Anm.: N = 96.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

3 Skolernes afdækning og kategorisering af elever med læsevanskeligheder

I dette første analysekapitel undersøger vi, hvordan skolerne identificerer ordblinde og læsesvage elever. Mere specifikt giver vi en række indsigter i, hvilke processer skolerne har for at få afdækket læse- og skrivekompetencer. Derudover giver vi et indblik i, hvilke informationer erhvervsskolerne bruger i denne proces, herunder hvornår Ordblindedesten og andre screeningsredskaber bruges til at vurdere elevernes læse- og skrivekompetencer. Kapitlet bliver løbende suppleret med elevernes vurderinger, oplevelser og erfaringer.

Boks 3.1 Kapitlets hovedresultater

- Vejlederne i spørgeskemaet vurderer, at gennemsnittet for andelen af ordblinde på erhvervsskolerne er 19,3 pct. Det er således en lidt højere vurdering end de 13 pct., STIL finder (2020).
- Vejlederne i spørgeskemaet vurderer, at gennemsnittet for andelen af svage læsere på erhvervsskolerne er ca. 36,0 pct. Der er væsentlig større spredning i vurderingerne af andelen af svage læsere end i vurderingerne af andelen af ordblinde.
- Elever med læsevanskeligheder identificeres primært gennem Den Nationale Ordblindedest på erhvervsskolerne. Derudover henvender mange elever sig selv med deres læse- og skrivevanskeligheder, og en del identificeres under optagelsessamtalen. Informationer fra grundskoler og øvrige uddannelser, andre læsescreeningstest samt lærerteams opsøgende arbejde er ligeledes hyppige måder at identificere elever med læsevanskeligheder.

I første afsnit af kapitel 3 afdækker vi indledningsvist læsevejledernes vurdering af omfanget af såvel ordblinde og læsesvage elever.

3.1 Omfanget af ordblinde og læsesvage elever

For at afdække omfanget af elever med læsevanskeligheder har vi i spørgeskemaet bedt vejlederne vurdere, hvor stor en andel hhv. svage læsere og konstaterede ordblinde elever, der er på deres skole.

Figur 3.1 er et boksplot, der viser fordelingen af vejledernes vurderinger af andelen af henholdsvis ordblinde elever og svage læsere på deres respektive skoler. Boksplottet illustrerer både den gennemsnitlige vurdering på tværs af skolerne (den tykke vandrette streg inden for kasserne), øvre kvartil (75 pct.) af vurderingerne (kassernes øverste vandrette streg), og nedre kvartil (25 pct.) af vurderingerne (kassernes nederste vandrette streg). Desuden viser de lodrette streger den maksimale og minimale vurdering afgivet af en vejleder inden for henholdsvis andel ordblinde og læsesvage elever på skolen. Med andre ord viser boksplottet både den gennemsnitlige vurdering af andelen af både ordblinde og svage læsere samt spredningen af vurderingerne.

Figur 3.1 Boksplots over andel ordblinde og andel svage læsere

Hvor stor en andel (ca. i pct.) af det samlede elevtal på din skole vurderer du er svage læsere/konstateret ordblinde?

Anm.: N = 104-105. Svarene er dog opdelt på institutioner, hvor vi beregner gennemsnittet af besvarelserne, hvis flere respondenter er fra samme institution. Andelen er beregnet ud fra 50 institutioners besvarelser.

Kassernes bund er nedre kvartil, dvs. den værdi, hvorunder 25 pct. af observationerne ligger. Kassernes top er øvre kvartil, dvs. den værdi, hvorunder 75 pct. af observationerne ligger. Den tykke linje inde i kasserne er gennemsnittet på tværs af skolerne. De lodrette stregers top og bund er den henholdsvis maksimale og den minimale vurdering afgivet af en vejleder.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Samlet set ser vi, at vejlederne i spørgeskemaet gennemsnitligt vurderer, at der er 19,3 pct. konstaterede ordblinde, mens 36,0 pct. af eleverne vurderes som svage læsere. Yderligere er det værd at notere, at spredningen i vurderingerne er meget større, når det gælder svage læsere end ordblinde. Det ses ved, at både selve boksen og de lodrette streger fylder mere hos de svage læsere end hos de ordblinde. Det kan skyldes stor variation i andelen på skolerne, men det kan også skyldes, at identifikationen af elever med læsevanskeligheder ikke tager udgangspunkt i en fast definition eller test, som identifikationen af elever med ordblindhed gør. Dermed kan en forskelligartet opfattelse af, hvad der skal til, før en elev er en svag læser, bidrage til den større spredning. Til sammenligning finder STIL gennem Den Nationale Ordblindetest (2020), at knap 13 pct. af eleverne på erhvervsuddannelserne er ordblinde.

Skolerne har ret frie rammer for, hvordan de finder frem til elever, der har udfordringer med at læse eller skrive. Det overordnede mønster er, at mange skoler opnår viden om elevernes læsevanskeligheder ved hjælp af flere forskellige metoder. Metoder til at opspore, som de interviewede vejledere såvel som lærere udtrykker tilfredshed med.

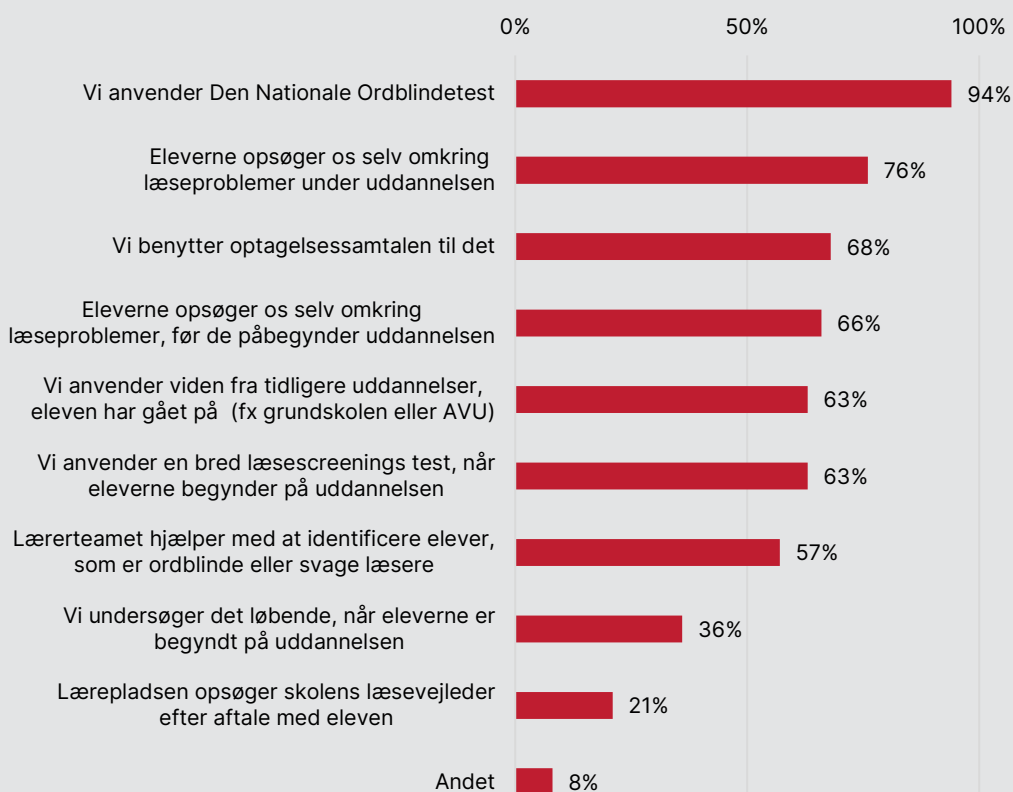
Figur 3.2 viser helt overordnet, hvilke redskaber og metoder skolerne anvender til at identificere læsevanskeligheder blandt eleverne. I spørgsmålet sætter vejlederne kryds ved de metoder, de bruger til at identificere elevernes udfordringer. Vejlederne har derfor for langt de flestes vedkommende sat flere end 3 krydser. Derfor summerer tabellen ikke til 100 pct. 94 pct. af vejlederne svarer, at deres skole anvender Den Nationale Ordblindetest, hvilket er det mest anvendte værktøj. Cirka tre fjerdedele af vejlederne noterer, at eleverne selv opsøger skolen og fortæller om deres læseproblemer under uddannelsen. Der er ca. to tredjedele, som svarer, at eleverne opsøger dem før uddannelsesstart, eller at de benytter optagelsessamtalen til at opnå viden om elevens læsevanskeligheder. Godt 60 pct. af vejlederne markerer, at de anvender viden fra elevens tidligere uddannelser og/eller anvender en bred læsescreeningstest i begyndelsen af uddannelsen.³

---

³ Generelt er der ikke en nævneværdig forskel mellem de redskaber og metoder, som henholdsvis læsevejlederne og SPS-vejlederne siger, de benytter. Dog er der en ret stor forskel på spørgsmålet "Vi benytter en bred læsescreeningstest, når eleverne begynder på uddannelse". Her svarer 78 pct. af læsevejlederne, at de gør det, mens 46 pct. af SPS-vejlederne gør det samme.

Figur 3.2 Identifikation af elever, der er ordblinde eller læsesvage

Hvordan identificeres læsevanskeligheder blandt eleverne? (Vælg et eller flere svar)

Anm.: N = 96.

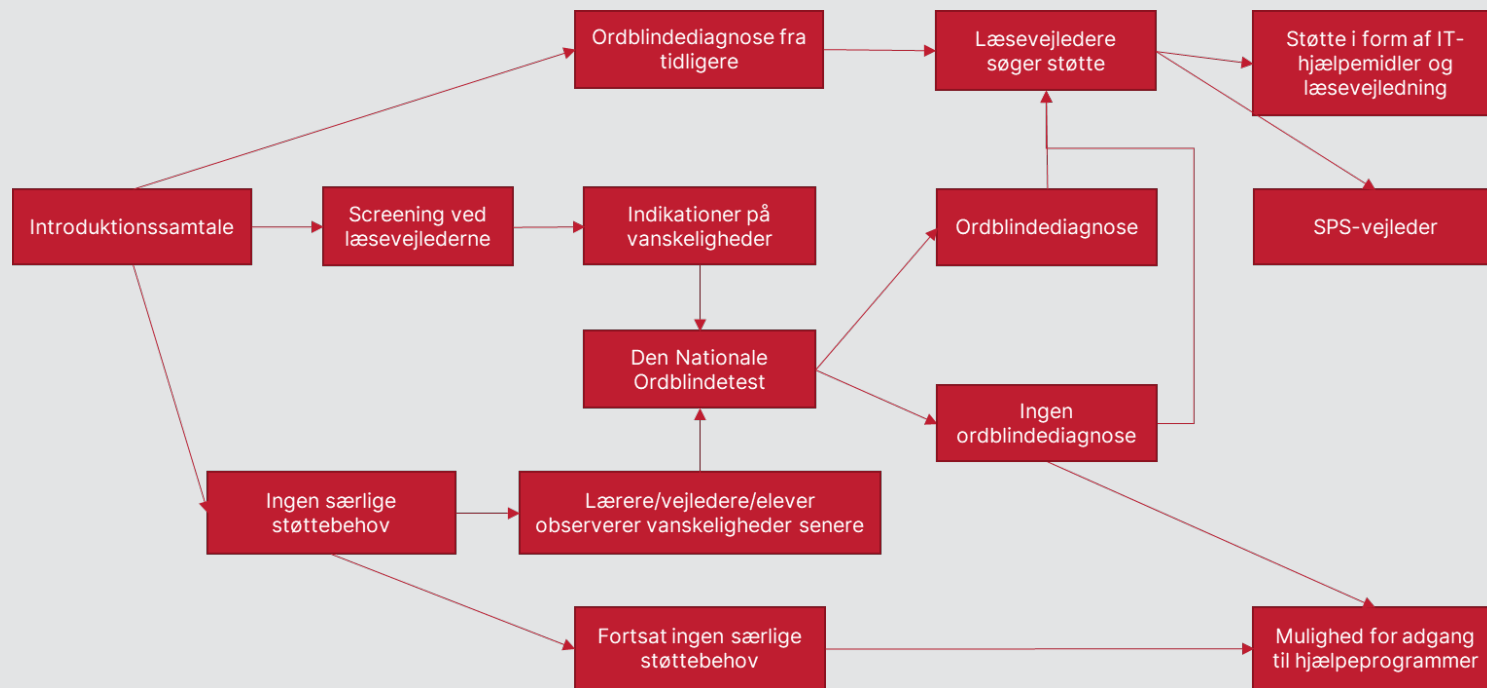
Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

En processuel oversigt over veje til identifikation af ordblinde eller læsesvage elever

Den kvalitative analyse giver tillige et indblik i, hvordan skolerne griber opgaven med at identificere læsevanskeligheder hos eleverne an, se en opsummering heraf i Figur 3.2. Endvidere identificerer vi ej heller nogen særlige forskelle i processen i forhold til, om eleven er ordblind eller læsesvag. I de følgende afsnit forklarer vi modellens primære processuelle trin.

Figur 3.3 Eksempel på proces for identifikation af læsevanskeligheder

Udarbejdet på baggrund af skolernes oplysninger samt interviews

Kilde: Udarbejdet på baggrund af interviews.

Fokus på at opdage elever, der er enten ordblinde eller læsesvage elever, så tidligt som muligt

Læsevejlederne i interviewene udtrykker stor opmærksomhed på at opdage elever, der er enten ordblinde eller læsesvage elever så tidligt som muligt. Det sker, så støtteforløb, vejledning og læse-skrive teknologi påbegyndes allerede ved uddannelsesstart.

Skolerne anvender bredt set introduktionssamtaler med eleverne forud for skolestart, hvor eleverne har mulighed for selv at fortælle, hvis de allerede har fået konstateret ordblindhed tidligere, eller om de vurderer, at de har vanskeligheder, der kræver opmærksomhed. Skolerne har derefter lidt forskellige processer, hvis der eksisterer en formodning om læse- eller skrivevanskeligheder.

I interviewene giver såvel vejledere og lærerne udtryk for, hvordan overlevering af oplysninger fra grundskolen finder sted, eller om læsevanskeligheder i familien spiller en stor rolle i at skabe et effektivt, afklarende forløb for eleven.

I forlængelse heraf giver spørgeskemaet viden om, hvordan overleveringen af viden om elevernes læsevanskeligheder mere typisk foregår.⁴ Figur 3.2 viser, at det hyppigste er, at eleverne selv henvender sig, hvilket 94 pct. angiver, at de gør. Der er 71 pct., der svarer, at viden overleveres fra elevernes forældre, mens 69 pct. angiver, at uddannelsesvejledere overleverer viden efter elevernes optagelsessamtale. 39 pct. af vejlederne svarer, at viden om læsevanskeligheder findes i elevernes uddannelsesplaner, mens ca. en tredjedel svarer, at skolen trækker denne viden fra elevernes grundskoler. Derudover er der 4 pct. af vejlederne, der angiver, at skolen ikke får overleveret viden om elevernes læsevanskeligheder.

---

⁴ Vi noterer igen, der ikke er nævneværdige forskelle på læse- og SPS-vejledernes oplevelse heraf.

Figur 3.4 Overlevering af viden om elever, der er ordblinde eller læsesvage

Hvordan får I overleveret viden om elevernes læsevanskeligheder? (Vælg et eller flere svar)

Anm.: N = 94.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

I det kvalitative materiale tydeliggør særligt læsevejlederne, hvordan viden fra elevernes tidligere uddannelsesinstitutioner er vigtig for at skabe en god start for elever, der er ordblinde eller læsesvage. Det gælder ikke mindst fra grundskoleregion, hvor flere af eud-skolerne (A og C) samarbejder med skolerne igennem overleveringsmøder, hvor kommende elever og deres forældre har mulighed for at møde læsevejlederne på forhånd og informere dem om eventuelle støttebehov.

Forskelligt, hvor systematisk skolerne arbejder med afdækning af ordblindhed og læsevanskeligheder

En af skolerne (skole A) har ifølge vejlederne haft stor succes med at screene⁵ samtlige elever ved skolestart. Det gælder uanset, om de allerede har en ordblinde-diagnose med fra grundskolen, og om de har fortalt, de har en formodning om udfordringer med at læse eller skrive. Screeningerne udføres af læsevejlederne og har til formål at afdække, om eleverne har indikationer på læse- eller skrivervanskeligheder og derfor behov for støtte.

På de andre skoler (B, C og D) foregår afdækningen af ordblinde og læsesvage elever mindre systematisk. Hvis elever med læsevanskeligheder ikke bliver opdaget ved introduktionssamtalerne, bliver de her oftest opdaget undervejs, hvis de selv henvender sig til lærerne med vanskeligheder, eller i enkelte tilfælde, når lærerne observerer vanskeligheder hos eleverne.

Ordblindedesten anvendes af skolerne, hvis læsevejlederne vurderer, at der kunne være behov for det. Den vurdering kan ske på baggrund af enten optagelses-/indslutningssamtaler, screeninger, henvendelse fra eleverne selv, eller hvis lærerne observerer noget i undervisningen:

Den nationale ordblindetest, som kom i 2015, bruger vi, når der er elever, hvor der er mistanke om ordblindhed, og det kan være, fordi de selv kommer og siger, at de oplever vanskeligheder, som vi synes lyder som ordblindhed. Eller det kan være pga. den her screening, eller det kan være, fordi der er en lærer, som observerer noget i undervisningen eller ved afleveringer. Men der skal være en mistanke om ordblindhed, før vi må gennemføre Ordblindedesten. Og det laver vi en aftale med eleven om. Læsevejleder, Skole A

3.2 Elevernes oplevelse af afdækningen af læsevanskeligheder

Eleverne, vi har interviewet, har på tværs af de forskellige veje, de har haft til at få hjælp, gode oplevelser og erfaringer med at fortsætte eller få støtte eller vejledning.

Flere af de interviewede elever opdagede først, at de var ordblinde (men har ofte haft en fornemmelse af at være læsesvag), efter at være begyndt på erhvervsuddannelsen. Nogle opdagede det, i forbindelse med at lærerne havde

---

⁵ Screeningerne er ikke regulære ordblindetests, men består af en elektronisk test med en række læse-, skrive- og lytte-opgaver. På baggrund af screeningerne foretager læsevejlederne en vurdering af, om der er behov for at foretage en ordblindetest.

fortalt dem om muligheden for at blive testet, hvis de havde vanskeligheder med at skrive eller læse. De interviewede elever udtrykker samlet set en ganske stor tilfredshed med processen og fortæller, at de føler sig taget i hånden og understøttet undervejs:

Jeg havde jo taget fat i min lærer, fordi vi havde fået at vide, at hvis man syntes, man havde vanskeligheder inden for noget af det faglige, uanset om det var læse eller skrive, så skulle vi tage fat i dem. Så vil de hjælpe med den her test. Så fik jeg taget testen. De var gode til at forklare, hvordan det her fungerer og sådan noget. Så var det jo så, at jeg fik nogle papirer med hjem, og det viste sig, at jeg var ordblind. Elev, Skole D

4 Skolernes støtte og vejledning

I dette andet analysekapitel undersøger vi, hvilken støtte og vejledning skolerne iværksætter, når en ordblind eller læsesvag elev er identificeret. Mere specifikt sætter vi fokus på den hjælp og støtte, der betinges af resultaterne af Ordblindetestens kategorier rød, gul og grøn, og vi ser på, hvilken støtte og vejledning eleverne får fra hhv. SPS- og læsevejledere. Derudover giver vi i kapitlet en række perspektiver på, hvordan eleverne oplever den tilbudte støtte i såvel undervisningen som under oplæringen.

Boks 4.1 Kapitlets hovedresultater

- Den Nationale Ordblindetest benyttes i udstrakt grad. Inddelingen af eleverne i de tre grupper (grøn, gul, rød) har ifølge vejlederne stor betydning for, hvilken støtte eleverne får, men også omfanget af støtte og vejledning.
- Vejlederne vurderer, at faglærerne i de almene og i de erhvervsfaglige fag kun i et begrænset omfang understøtter elever med læsevanskeligheder. Især arbejdet med individuelle planer for både ordblinde og læsesvage elever samt støtte i, hvor og hvordan, de kan benytte deres læse-skriveteknologi, foregår ifølge vejlederne kun i mindre grad.
- Vejlederne vurderer, at læse-skriveteknologi er den støtte, som elever med læsevanskeligheder har mest udbytte af.

4.1 Brug af støtteværktøjer

Resultatet af Ordblindetesten afgør, hvorvidt en elev er ordblind, og dermed omfanget og typen af støtte, der kan søges hjem til eleverne. De kvantitative såvel som de kvalitative analyser viser da også en grundlæggende systematisk fordeling af støtte og vejledning på baggrund af Ordblindetesten, hvor elever med størst behov også modtager mest støtte.

Boks 4.2 Kort forklaring til Den Nationale Ordblindetest

Ordblindetesten bygger på viden om de specifikke læse- og stavevanskeligheder, der karakteriserer ordblindhed. Ordblindetesten er et redskab til at identificere ordblindhed blandt elever, studerende og kursister, som viser tegn på ordblindhed. Personen skal derfor kun testes, hvis der er mistanke om ordblindhed. Testen skal medvirke til at sikre, at ordblinde personer kan deltage ligeværdigt i skole, uddannelse og arbejdsliv på trods af deres læsevanskeligheder. Testen stilles gratis til rådighed af Børne- og Undervisningsministeriet.

Testen placerer eleverne i én af tre grupper: grøn, gul eller rød:

- *Grøn* karakteriseres som ikke-ordblind, men eleven kan dog alligevel have andre former for læsevanskeligheder end ordblindhed.
- *Gul* karakteriseres som usikker fonologisk kodning, uden at eleven er ordblind.
- *Rød* karakteriseres som ordblind.⁶

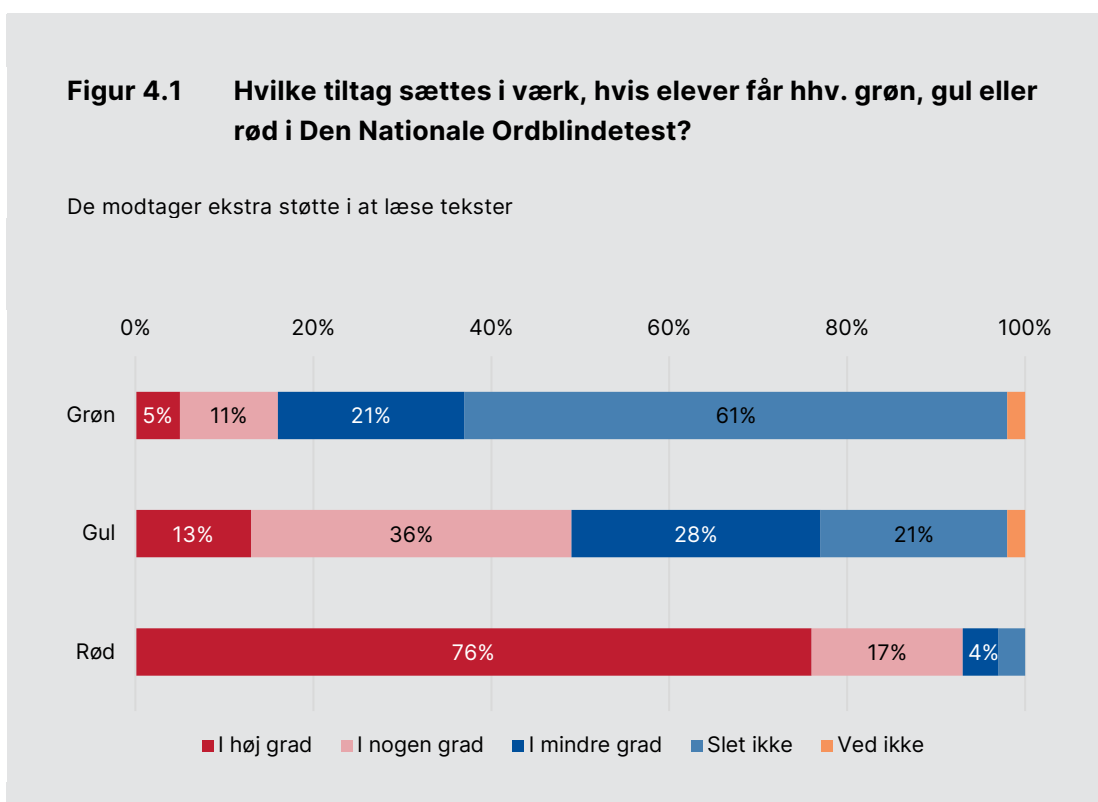
I skoleåret 2019/20 blev 13 pct. af eleverne på erhvervsuddannelserne ifølge Den Nationale Ordblindetest karakteriseret som ordblinde (rød kategori). Til sammenligning fandt testen, at 17 pct. af eleverne på FGU, 6 pct. af eleverne på gymnasierne samt 13 pct. af eleverne på HF var ordblinde. Tallene beror dog på forskellige andel testede på de forskellige uddannelser (STIL, 2020).

Ordblinde (rød) kan opnå SPS-støtte ved ansøgning hos Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet. Der kan også i særlige tilfælde søges støtte, hvis resultatet af Ordblindetesten er gul, men det kræver nærmere udredning af elevens læsefærdigheder.⁷

⁶ Se mere om Den Nationale Ordblindetest på <https://www.uvm.dk/folkeskolen/laering-og-laeringsmiljoe/specialundervisning/ordblindetesten> og på <https://emu.dk/grundskole/saerlige-elevgrupper/ordblindhed/ordblindetesten?b=t5-t136-t2128>

⁷ Se mere om kriterier for SPS-støtte og former for støtte på: <https://www.spsu.dk/for-sps-ansvarlige/ungdomsuddannelser/ordblindhed--ny-struktur> og specifikt for støtte til elever i den gule gruppe på: <https://www.spsu.dk/for-stoettegiver/elever-og-studerende-med-usikker-fonologisk-kodning>

Figur 4.1 viser vejledernes vurdering af den grad af *ekstra støtte* i at læse tekster, som eleverne i de tre forskellige kategorier i Ordblindetesten modtager. 76 pct. af vejlederne angiver, at røde elever 'i høj grad' modtager ekstra støtte i at læse; det samme gælder for 13 pct. for de gule elever og 5 pct. af de grønne. 36 pct. af vejlederne angiver desuden, at gule elever 'i nogen grad' får ekstra støtte. For de grønne elever er der 61 pct. af vejlederne, der markerer, at de 'slet ikke' får ekstra støtte i at læse tekster.

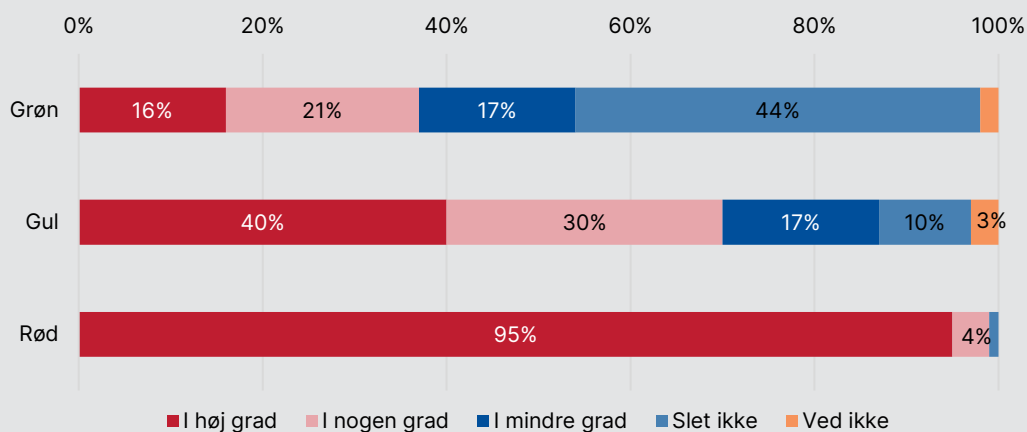
Anm.: N = 94.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

I Figur 4.2 ser vi på læse-skriveteknologien, elever modtager (fx NOTA, AppWriter/CD-ORD eller IntoWords). Igen synes der at være en systematisk fordeling af støtten imellem de tre grupper af elever. Vejlederne vurderer generelt, at læse-skriveteknologien er et mere benyttet støtteværktøj end den ekstra støtte i at læse tekster. 95 pct. af vejlederne angiver, at røde elever 'i høj grad' modtager IT-støtte. Det samme gælder for 40 pct. af de gule elever og 16 pct. af de grønne. Der er 70 pct. af vejlederne, der svarer, at de gule elever enten 'i høj grad' eller 'i nogen grad' modtager IT-støtte, mens det er knap 40 pct. for de grønne elever.

Figur 4.2 Hvilke tiltag sættes i værk, hvis elever får hhv. grøn, gul eller rød i Den Nationale Ordblindetest?

De modtager støtte i form af IT (fx NOTA, AppWriter/CD-ORD eller IntoWords)

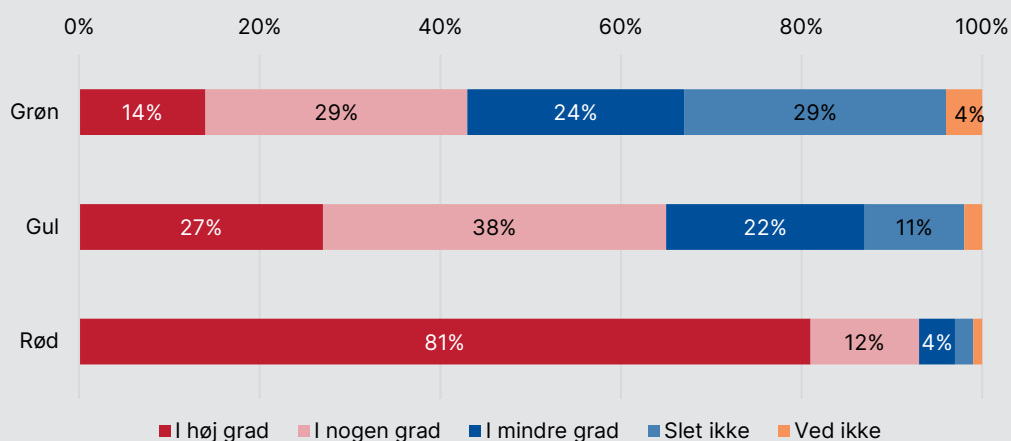
Anm.: N = 94.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Til sidst har vi spurgt ind til, i hvilken grad eleverne modtager hjælp til at benytte forskellige læsestrategier. Af Figur 4.3 ser vi, at 81 pct. af vejlederne svarer, at de røde elever 'i høj grad' modtager støtte. Det samme gælder hhv. 27 pct. for de gule elever og 14 pct. for de grønne elever. Vi bemærker også, at der er 38 pct. af vejlederne, der markerer, at de gule elever 'i nogen grad' modtager støtte, mens det er 29 pct. for de grønne elever.

Figur 4.3 Hvilke tiltag sættes i værk, hvis elever får hhv. grøn, gul eller rød i Den Nationale Ordblindetest?

De modtager hjælp til at benytte forskellige læsestrategier

Anm.: N = 94.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Det ser ud til, at en del af eleverne i den grønne gruppe 'slet ikke' får nogen støtte på tværs af de tre spørgsmål (61, 44 og 29 pct.), på trods af at en fagperson vurderer, at testen har været relevant for de pågældende elever. Det er dog vigtigt at holde sig for øje, at de kan få støtte, som de tre spørgsmål ikke indfanger. Desuden er det også muligt, at en del af de elever, som får grøn i Den Nationale Ordblindetest, ikke har et behov for ekstra støtte.

4.1.1 Elevernes vurdering af støtteværktøjer

De interviewede elever er gennemgående glade for de IT-programmer, de får stillet til rådighed. De bruger ofte hjælpemidlerne i undervisningen og oplever desuden, at de har bedre forudsætninger for at være med og deltage i undervisningen. Særligt sammenlignet med deres folkeskoletid. Det gælder både ordblinde og læsesvage elever.

Eleverne er i høj grad tilfredse med programmerne. De føler sig gennemgående trygge ved at bruge dem, ligesom introduktionen og sparringen fra læsevejlederen har været god. Der er tillige en mere gængs oplevelse af, at det er okay at bruge programmerne i undervisningen:

I forhold til folkeskolen så føler jeg, at jeg er bedre med her end i folkeskolen, fordi man føler sig mere lige med de andre, fordi man får den rette hjælp. Der [i folkeskolen] er det meget sådan, at de ordblinde bliver sat for sig selv, og her er det alle, der arbejder med alle, og der er ikke sat forskel på nogen som helst. Elev, Skole A

4.2 Støtte i undervisningen

Det er centralt for elevernes læring og trivsel, at de modtager en undervisning, som de oplever didaktisk og pædagogisk tilpasset til deres behov. Analysen peger i retning af, at vejlederne vurderer, at faglærernes støtte til de ordblinde og læsesvage i de almene og erhvervsfaglige fag er begrænset.

Figur 4.4 viser, i hvilken grad vejlederne oplever, at faglærerne i de almene fag understøtter elever med læsevanskeligheder på en række forskellige aspekter i undervisningen.⁸

Knap halvdelen af vejlederne vurderer, at faglærerne kun 'i nogen grad' understøtter ordblinde/svage læsers samarbejde med de andre elever. Tilsvarende svarer 45 pct. af vejlederne, at faglærerne kun 'i nogen grad' forbereder undervisningen, så den understøtter muligheden for brug af læse-skriveteknologi. Kun 17 pct. af vejlederne vurderer, at faglærerne 'i nogen grad' arbejder med individuelle planer.

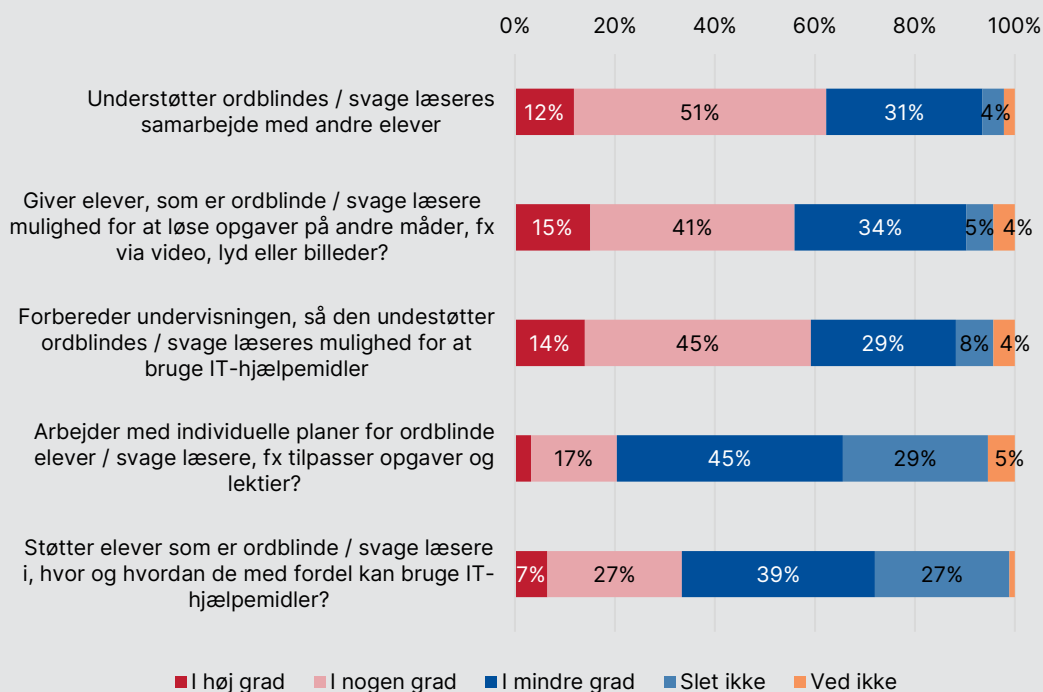
Vi har tillige spurgt vejlederne om deres vurdering af støtten i de erhvervsfaglige fag. Her er vurderingen meget sammenlignelig med støtten i de almene fag.

---

⁸ Vi noterer, at der ikke er substantielle, statistisk sikre forskelle på læse- og SPS-vejledernes svar.

Figur 4.4 Støtte fra faglærere i de almene fag

I hvilken grad oplever du generelt, at faglærerne i de almene fag ...

Anm.: N = 93.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Forskelle på vejledernes vurdering af faglærernes støtte til læsesvage og ordblinde elever

En gængs udfordring på tværs af interviewene med vejlederne er, at vejlederne ofte oplever en modstand fra faglærerne i særligt de erhvervsfaglige fag i forhold til at tilpasse didaktikken og undervisningen i retning af elever, der er udfordret i at læse såvel som i at skrive.

Vejlederne oplever generelt, at de undervisere, som har en læreruddannelse, er mest villige til at implementere didaktiske og pædagogiske redskaber for at tilgodese de ordblinde elever i undervisningen. Faglærerne, som oftest er håndværksuddannede og typisk uden nogen lærerfaglig uddannelsesbaggrund, er mindre villige til at tage de didaktiske redskaber til sig. En gængs betragtning er ligeledes, at de ældre lærere og dem, som har været ansat i

mange år, ofte er sværere at overbevise om at ændre på deres undervisningsmetoder:

Mange af dem, som er lidt mere oppe i årene, hvor det med ordblindhed ikke har været en ting, da de gik i skole, måske har de ikke opdaget, at det er en ting. Måske ved de godt, at der findes ordblindhed, men hvor meget skal det påvirke deres undervisning? Altså behøver man virkelig kunne læse og skrive for at blive murer?
Læsevejleder, Skole A

På Skole A har læsevejlederne afholdt et kursus for lærerne, hvor de blev undervist i ordblindhed og metoder til at skabe ordblindevenlig undervisning:

Altså nogle helt simple pædagogiske greb, som fungerer godt til den aldersgruppe og til mennesker generelt, det mangler der, og det er en proces, vi allesammen prøver at skubbe på, os to og læsevejlederne. Og det tror jeg bare er noget, der tager tid at ændre på. Jeg tror, der er uenighed om, hvad lærerne føler er deres ansvar. Jeg tror, der er mange lærere, der tænker, "det her, det er pakken, og det her, det er rammen, og så skal eleverne prøve at tilpasse sig". Det er der hvert fald nogle lærere, der synes. SPS-vejleder, Skole A

4.2.1 Elevernes vurdering af støtten i undervisningen

De interviewede elever er generelt glade for den støtte, de modtager i undervisningen. Flere af dem oplever en undervisning, som de i højere grad kan være med i og deltage i sammenlignet med fx folkeskolen. På både Skole A og B oplever eleverne dog også, at støtten ikke altid har været tilgængelig på de konkrete tidspunkter, hvor de havde behov for den.

En elev fra Skole B er glad for at have en person, som tager hende i hånden og sikrer sig, at hun er med i undervisningen:

Altså, hun sidder her tit, og jeg har tit snakket med hende om, hvilke fag jeg har, og hvilke jeg har behov for hjælp i. Så kommer hun ind i dem, og hvis lærerne så siger noget, så har hun lige mulighed for at være sikker på, at jeg også lige selv er med på, hvad der foregår. Så kan vi lige gå ud og ligesom gennemgå det. Elev, Skole B

Fokuseret støtte øger elevernes faglige selvtillid og lyst til at gå i skole

Gennemgående fremhæver eleverne, at kulturen omkring ordblindhed er helt anderledes på deres nuværende uddannelse, sammenlignet med hvad de har oplevet tidligere. De har nu en mere positiv oplevelse af at gå i skole generelt; ikke mindst fordi de oplever, at der bliver taget hånd om dem og deres læring. Interviewene peger i retning af, at hjælpen på EUD får eleverne til at få lyst til at gå i skole samt styrker deres faglige selvtillid og deres selvværd generelt. Indsats på skolerne giver eleverne en oplevelse af at blive taget alvorligt og blive anerkendt for både deres styrker og udfordringer. En elev fra Skole B fortæller bl.a., hvordan hun har fået meget mere faglig selvtillid efter at være startet på erhvervsuddannelsen:

Det var i hvert fald også noget, jeg var spændt på dengang, hvor jeg blev testet ordblind, for så vil jeg nok se helt forkert ud til forhold til de andre. Var jeg nu god nok og sådan noget? Men så fandt jeg ligesom ud af, hvor mange der var ordblinde. Så gav det jo helt ro, og faktisk var der jo også andre i skolen, der var gode nok i skolen, hvor man tænkte, de ikke er ordblinde, men de er faktisk ordblinde. Så tænker man, jamen, så kan jeg faktisk også. Det har nærmest bare været en motivation at vide, at der er andre, der har det som en selv. Elev, Skole B

4.3 Støtte under oplæring

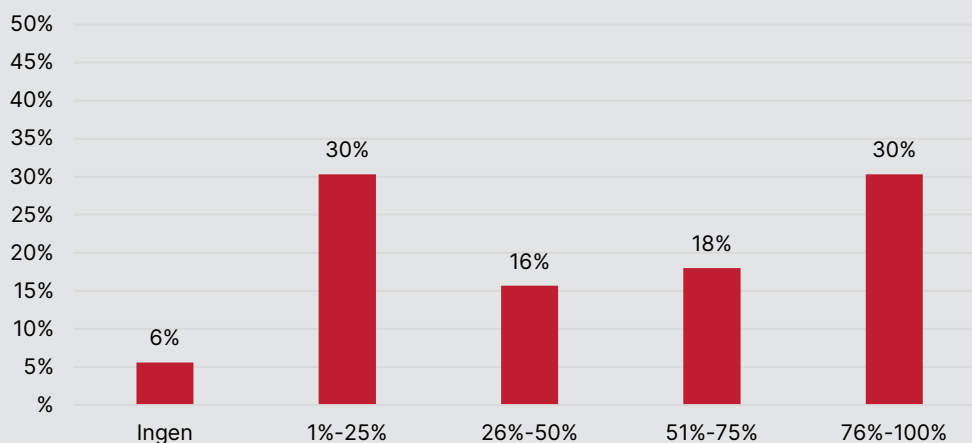
Erhvervsuddannelser veksler mellem skole og oplæring, hvor elever fx kan få en læreplads hos en virksomhed. Oplæringen sker på grundlag af en uddannelsesaftale mellem eleven og virksomheden. Dette afsnit beskriver, hvilken type støtte eleverne får under oplæringen, og i hvilket omfang de får den.

En del af vejledernes opgave er også at være i løbende kontakt med eleverne, når de er under oplæring. Figur 4.5 viser en fordeling over vejledernes svar, når de spørges ind til andelen af ordblinde/svage læsere på deres skole, der kontaktes under oplæring. Der er en stor variation i, i hvilket omfang vejlederne kontakter eleverne. Der er 6 pct. af vejlederne, der svarer, at de slet ikke er i kontakt med elever med læsevanskeligheder under oplæringen, mens 30 pct. af vejlederne svarer, at de kontakter 76-100 pct. af eleverne. I en ikke vist analyse ser vi, at flere SPS-medarbejdere end læsevejledere svarer, at de tager kontakt til eleverne i oplæringen. Mens 50 pct. af SPS-medarbejderne svarer, at de er i kontakt med mere end halvdelen af eleverne, gælder det for 35 pct. af læsevejlederne.

Figur 4.5 Andel af elever, der kontaktes under oplæringen

Hvor stor en andel af jeres elever, som er ordblinde/svage læsere, vil du sige, I er i kontakt med under deres oplæring?

Anm.: N = 89.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Figur 4.6 giver et overblik over, hvilken støtte der gives til elever, der enten ordblinde eller læsesvage under oplæringen. Den hyppigste støtte er telefoniske møder med eleven (mulighederne er fysisk, telefonisk eller online), hvilket 64 pct. af vejlederne svarer. Dernæst er der godt en fjerdedel af vejlederne, der udarbejder en plan sammen med eleven, som de følger under oplæringen. Der er 18 pct., som angiver, at lærepladsen giver feedback til skolen, mens 10 pct. svarer, at der ikke er en understøttelse af eleverne under oplæringsforløbet.

Figur 4.6 Type af støtte til elever under oplæring

Hvordan understøttes elever, som er ordblinde/svage læsere under oplæringen? (Vælg et eller flere svar)

Anm.: N = 89.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Vejlederne på skole B fortæller, at de ikke selv har mulighed for at tage ud på lærepladserne for at understøtte eleverne. Til gengæld kan de fordele nogle af deres egne SPS-timer over til virksomhederne, som så kan afsætte ressourcer til at understøtte de ordblinde og læsesvage elever. Specialpædagogisk støtte på lærepladserne bliver i de tilfælde varetaget af en eller flere af de ansatte i virksomheden.

På skolen har vi samarbejde med en elev, som er i mesterlære, og hun kommer og har nogle timer herovre, og der har vi et samarbejde med et hotel, hvor vi deler timerne, så de har halvdelen af timerne, og vi har halvdelen, når hun kommer her. Så får de SPS-timerne. jeg tror, hun havde 60 timer, så har de fået 30, og den anden SPS har fået 30 timer. så på den måde bliver de fordelt, så der har vi hånd i hanke med, hvad der sker. SPS-vejleder, Skole B

En vejleder fra skole A påpeger, at den praktiske del af uddannelsen, som er netop den, der foregår i oplæringen, er den del, eleverne er mest sikre i og of-

test det, de er dygtigst til. Når disse elever primært er udfordrede på den boglige front, er det ikke primært i den praktiske del, at de har det største støttebehov.

Når de kommer ud i praktik, er det også meget praktisk med de her uddannelser. Det vil de typisk være dygtige til og have svært ved det boglige. Det er det, vi kan hjælpe med inde på skolen. SPS-vejleder, Skole A

4.3.1 Elevernes vurdering af støtten under oplæringen

Hos de interviewede elever er det også forskelligt, i hvilket omfang, de har brugt støtten til at læse eller skrive, mens de har været i oplæring. Overvejende virker de adspurgte elever ikke til at have gjort særlig brug af støttemulighederne under oplæringen. Her identificerer vi ej heller nogen forskel på ordblinde eller læsesvage elever.

Ifølge de interviewede elever har de ikke gjort særlig brug af den specialpædagogiske støtte under oplæringen. En elev giver udtryk for ikke at have haft den store viden om, at det var muligt at gøre brug af den specialpædagogiske støtte under oplæringen. Muligvis var det ikke kommunikeret helt tydeligt ud til eleverne, at det var en mulighed, ellers også har skiftet i omgivelser – fra skole og til læreplads – gjort, at de ikke overvejede, at støtten kunne følge med derhen.

Elevernes læse-skriveteknologi følger eleverne med ud i oplæringen. De adspurgte elever har dog ikke brugt det i særligt stort omfang. Den primære årsag til det synes at være, at det ikke har været nærliggende for dem at finde computeren eller telefonen frem, når de stod midt i det praktiske arbejde.

Vurdering af udbytte af støtte

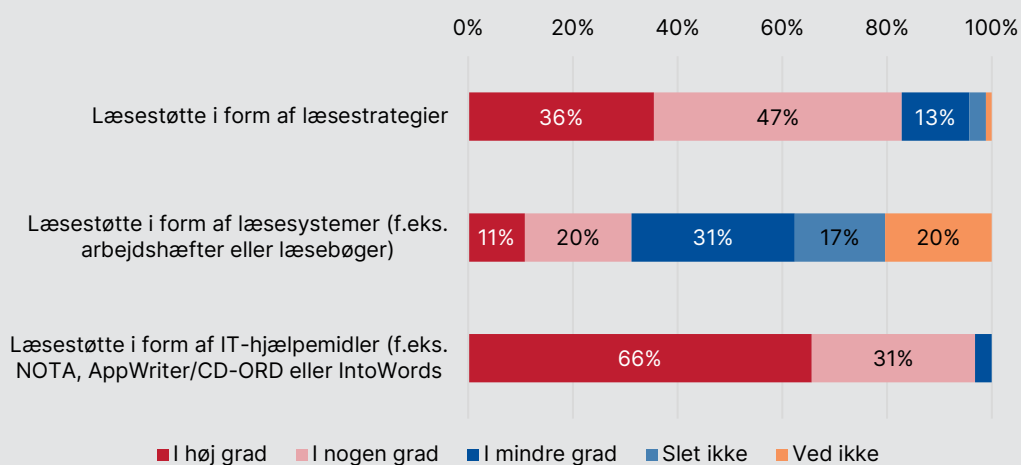
Vi afslutter kapitlet med et fokus på vejledernes vurdering af elevernes udbytte og udviklingspotentialer på forskellige områder.

Figur 4.7 viser, hvordan vejlederne vurderer elevernes udbytte af hhv. læsestøtte i form af læsestrategier, læsesystemer eller læse-skriveteknologi. Overordnet set vurderer vejlederne, at læse-skriveteknologi giver det bedste udbytte. Her svarer 65 pct. af vejlederne, at eleverne 'i høj grad' får udbytte af IT-hjælpen. Dernæst er der 36 pct. af vejlederne, der 'i høj grad' mener, at eleverne får udbytte af læsestrategier. Kun 11 pct. af vejlederne vurderer 'i høj grad', at eleverne får udbytte af det. Det skal bemærkes, at 20 pct. af vejlederne svarer 'ved ikke', hvilket kan indikere, at læsesystemer ikke anvendes i samme grad

som de andre to muligheder, at der ikke er klarhed over elevernes udbytte af det, eller at spørgsmålet var uklart.⁹ Der er ikke statistiske forskelle på vurderingerne fra læsevejlederne og SPS-vejlederne.

Figur 4.7 Oplevelse af elevernes udbytte

I hvilken grad oplever du, at eleverne får udbytte af følgende:

Anm.: N = 93.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

⁹ Der er ikke statistiske forskelle på vurderingerne fra læsevejlederne og SPS-vejlederne.

5 Vejledernes samarbejde med faglærere og ledelse

I dette sidste kapitel undersøger vi, hvad vejlederne ser af forbedringspotentiale i støtten og vejledningen af elever med ordblindhed og læsevanskeligheder; det gælder både i forhold til samarbejde med fx øvrige lærergrupper samt ledelsen.

Boks 5.1 Kapitlets hovedresultater

- Vejlederne vurderer overordnet set, at der er et potentiale i at øge samarbejdet og sparringen med faglærerne omkring læsesvage og ordblinde elever. De ser endvidere et potentiale i, at de inddrages mere i den almene undervisning. Samarbejdet med faglærerne fremstår også som et centralt tema i de åbne kommentarer i spørgeskemaet. Derudover er vejledernes tilfredshed med ledelsesunderstøttelsen af samarbejdet lav.
- Vejlederne ser desuden et potentiale i ekstra tid til arbejdet samt øget samarbejde med ledelsen om skolens indsats for ordblinde elever generelt (men ikke ledelsesunderstøttelse af arbejdet med enkeltelever)
- Vejlederne vurderer, at ledelsen spiller en vigtig rolle med hensyn til det overordnede arbejde med elever med læsevanskeligheder (prioritering, sparring, orientering), men vejlederne oplever samtidig ikke en tydelig ledelse i det daglige arbejde. Det gælder ikke mindst ledelsens fokus og understøttelse af samarbejdet med faglærerne og fordelingen af de tilgængelige ressourcer.

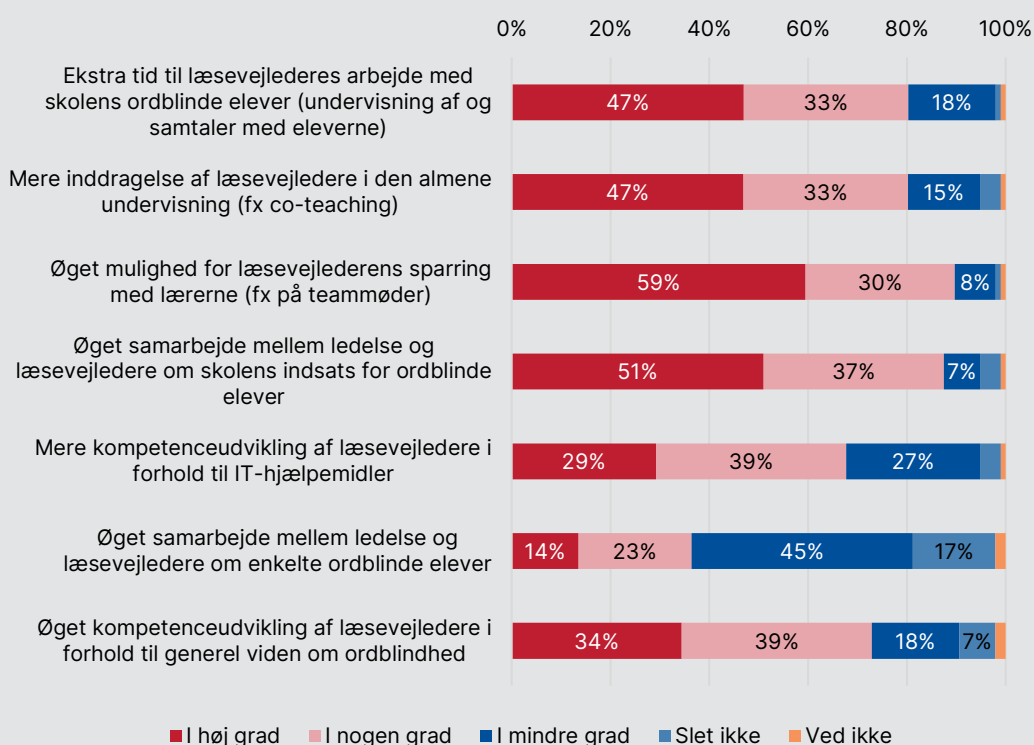
5.1 Forbedringspotentialer til elever med læsevanskeligheder

Vi har spurgt ind til, hvilke tiltag der ifølge vejlederne vil forbedre ordblindere elevers læring på erhvervsskolerne. Figur 5.1 viser resultaterne af spørgsmålet.

Vejlederne fokuserer i særlig grad på gavnigheden af en øget mulighed for at sparre med faglærerne og et øget samarbejde med ledelsen – begge med knap 90 pct., der svarer 'i høj grad' eller 'i nogen grad'. Også ekstra tid til læsevejledernes arbejde med skolens ordblindede elever samt mere inddragelse i den almene undervisning vil ifølge vejlederne være gavnligt. Her svarer 80 pct. 'i høj grad' eller 'i nogen grad'. Kompetenceudvikling er ikke i samme grad et forbedringspotentiale ifølge vejlederne, når det gælder læsevejledernes kendskab til læse-skriveteknologien eller til generel viden om ordblindhed. Dog er der 73 pct., der i 'i høj grad' eller 'i nogen grad' mener, at kompetenceudvikling i generel viden om ordblindhed er noget, der vil forbedre ordblindede elevers læring, mens samme tal er 68 pct. for kompetenceudvikling i læse-skriveteknologi. Slutteligt synes øget samarbejde med ledelsen om enkelte elever ikke at være en potentiel hjælp for ordblindede elevers læring. Her svarer 36 pct., at det 'i høj grad' eller 'i nogen grad' vil være en forbedring.

Figur 5.1 Forhold, der vil forbedre ordblindede elevers læring

I hvilken grad vurderer du, at følgende forhold vil forbedre ordblindede elevers læring på din skole?

Anm.: N = 96.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Vi har yderligere spurgt ind til, hvor vejlederne oplever potentialer til forbedring i arbejdet med læsesvage eller ordblinde elever. Vejlederne kunne svare på en 4-trins-skala, hvor svarkategorierne går fra, at vejlederne 'slet ikke' ser potentiale (1), til, at vejlederne 'i høj grad' ser potentiale (4). Figur 5.2 viser de gennemsnitlige svar på områderne. Det er vigtigt at bemærke, at Figur 5.1 kun omhandler de ordblinde elever. Figur 5.2 omhandler både læsesvage og ordblinde elevers potentiale til forbedring.

Figur 5.2 viser, at vejlederne ser det største potentiale i et forbedret samarbejde med faglærerne. Gennemsnittet er her på 3,75 ud af 4. Herefter kommer muligheden for brug af læse-skriveteknologi og generelt tilgængelige ressourcer. Ifølge vejlederne har ledelsesunderstøttelse det relativt laveste potentiale med en skalaværdi på 3,08, hvilket dog ikke nødvendigvis er lavt. Det svarer omtrent til, at vejlederne gennemsnitligt har svaret, at ledelsesunderstøttelse 'i nogen grad' har potentiale. Men sammenlignet med de andre områder er der altså ifølge vejlederne andre steder, hvor der er mere potentiale.

Figur 5.2 Hvor er der potentiale til forbedring? Målt i point på en 4-trins-skala

I hvilken grad ser du potentiale i arbejdet med elever, som er ordblinde/svage læsere på følgende områder:

Anm.: N = 88.

Gennemsnit ud fra vejledernes svar på en 4-trins-skala, hvor svarkategorierne går fra, at vejlederne 'slet ikke' ser potentiale (1), til, at vejlederne 'i høj grad' ser potentiale (4).

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

For mere åbent at afdække forhold med udviklingspotentiale, bad vi respondenterne om med egne ord at beskrive, hvor de ser størst potentiale i arbejdet med elever med læsevanskeligheder. Tabel 5.1 viser, at ca. halvdelen af vejlederne nævner flere ressourcer (fx mere tid, flere penge og kurser). Mere specifikt er der flere, der ønsker, at svage læsere får flere af de samme muligheder som elever, der er ordblinde, fx i form af hjælpemidler og støttetimer. Cirka en tredjedel understreger udviklingspotentialet i et bedre samarbejde med faglærerne. Flere nævner opkvalificering af eller mere støtte til faglærere, så de er bedre klædt på til at give undervisning, der i højere grad er tilpasset elever med læsevanskeligheder.¹⁰

Tabel 5.1 Hvor ser du størst potentiale i arbejdet med elever, som er ordblinde/svage læsere? (åbent svar)

Hvor ser du størst potentiale i arbejdet med elever, som er ordblinde/svage læsere? (åbent svar)	Pct.
Bedre samarbejde med faglærerne	34
Flere ressourcer (fx mere tid, flere penge og kurser)	53
Andet	29

Anm.: N = 58.

Kodning baseret på åbne svar. Summerer til mere end 100 pct., da nogle svar kan kategoriseres under både 'bedre samarbejde med faglærerne' og 'flere ressourcer'.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

5.1.1 Vejledernes oplevelse af samarbejdet med faglærerne

I de kvalitative interviews giver vejlederne også udtryk for, at der er plads til forbedring, når det gælder deres samarbejde med faglærerne. Særligt læsevejlederne giver udtryk for et ønske om flere observationer samt tættere samarbejde om eleverne. Derudover vurderer de ligeledes, at kurser for lærerne og andre undervisere er gavnligt for at støtte op om elever, der enten er ordblinde eller læsesvage.

På nogle skoler fungerer samarbejdet med lærerne, på andre er det en betydelig udfordring

Læsevejlederne på Skole A oplever overordnet set samarbejdet med lærerne som velfungerende. De har arbejdet meget for at gøre sig synlige ude i klasserne ved bl.a. at holde oplæg for eleverne. De har også holdt et indledende

¹⁰ Der er ikke statistiske forskelle på vurderingerne fra læsevejlederne og SPS-vejlederne.

kursus om ordblindhed og ordblindevenlig undervisning for lærerne. Ifølge vejlederne giver det en god dialog med lærerne, når det handler om at få lærerne til at henvende sig til dem om elevernes udfordringer. De SPS-vejledere, vi har talt med på Skole A, mener også at have en god dialog med lærerne. De oplever at have en god dialog med lærerne om eleverne, hvor de kan vende elevernes udfordringer og snakke om, hvordan de bedst understøttes. Lærerne udtrykker i interviewene tilfredshed med samarbejdet med såvel SPS- som læsevejleder.

Læsevejlederne på Skole B, C og D oplever deres samarbejde med faglærerne i erhvervsfaglige fag som særligt udfordrende. De har bl.a. tilbudt faglærerne at læse undervisningsmaterialet igennem og give feedback på opgaver til eleverne, men kun få lærere har gjort brug af det. Vejlederne oplever en modstand fra særligt erhvervslærernes side i forhold til at implementere de nye elementer i deres undervisning, som støtter op om ordblinde eller læsesvage elever: På skole C viste interviewet med faglærerne problematikken. Her fortalte faglærerne, hvordan de grundlæggende set ikke anerkendte ordblindhed, men derimod opfatter det grundlæggende problem som værende et spørgsmål om værdier/indstilling til læring og ikke udfordringer i læse-skrive-forståelse:

Erhvervslærer: Det er ligegyldigt, om de mangler et øje, tre fingre, eller hvor mange bogstavkombinationer, du har. Hvis du har de rigtige værdier. At man gemmer sig bag noget, om det er en bogstavkombination eller fysisk handicap, ordblindhed eller hvad det nu måtte være.

Interviewer: Kan du eksemplificere det for mig, så jeg forstår det lidt bedre?

Erhvervslærer: Ja, jeg kan give et konkret eksempel, som jeg havde for en lille uges tid siden. Jeg beder en elev om at se en film om, hvorledes man lærer at tegne. Filmen er på Youtube. Med det samme rækker eleven hånden op og siger, at han ikke har set den. "Jamen, hvorfor har du ikke set den"? "Jamen, jeg er ordblind".

Skole B

I forlængelse af dette udsagn fortalte læreren, at vedkommende netop ikke tog hensyn til elever bredt set, fordi alle blev behandlet lige uanset udfordringer.

5.2 Ledelsesunderstøttelse

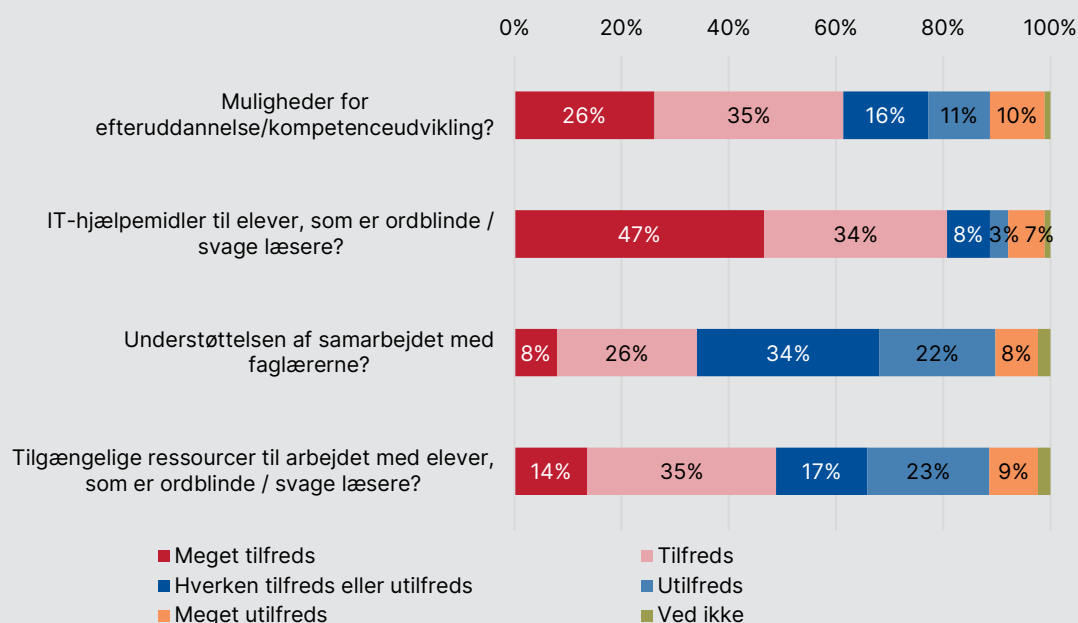
Samlet set er indtrykket af ledelsens rolle fra spørgeskemaet og interviewene, at den er involveret i mere strategiske beslutninger og prioriteringer omkring

arbejdet med de ordblinde og læsesvage elever (orienteres om arbejdet, prioriterer, sparrer med vejlederne), men medarbejderne mangler ofte mere støtte i det daglige, når det fx handler om elever eller forældre, men også, når det gælder ledelsens fokus på samarbejdet på tværs af faggrupper.

I figur 5.3 ser vi, hvor tilfredse vejlederne er med ledelsens understøttelse af deres arbejde på fire områder. Vi kan se, at tilfredsheden er størst, når understøttelsen omhandler læse-skriveteknologi, hvor 81 pct. svarer, at de enten er 'meget tilfredse' eller 'tilfredse'. Dernæst er der 61 pct., der enten er 'meget tilfredse' eller 'tilfredse' med understøttelsen af mulighederne for efteruddannelse/kompetenceudvikling. Knap halvdelen er 'meget tilfredse' eller tilfredse' med ledelsens understøttelse af tilgængelige ressourcer til arbejdet med elever med læsevanskeligheder. Færrest er tilfredse med understøttelsen af samarbejdet med faglærerne, hvor 36 pct. er 'meget tilfredse' eller 'tilfredse'. Således synes tilfredsheden at være høj med muligheden for efteruddannelse og brug af læse-skriveteknologi, mens den er relativt lav med hensyn til tilgængelige ressourcer og understøttelsen af samarbejdet med faglærerne.

Figur 5.3 Ledelsesunderstøttelse

Hvor tilfreds er du med ledelsens understøttelse af jeres arbejde på følgende områder?

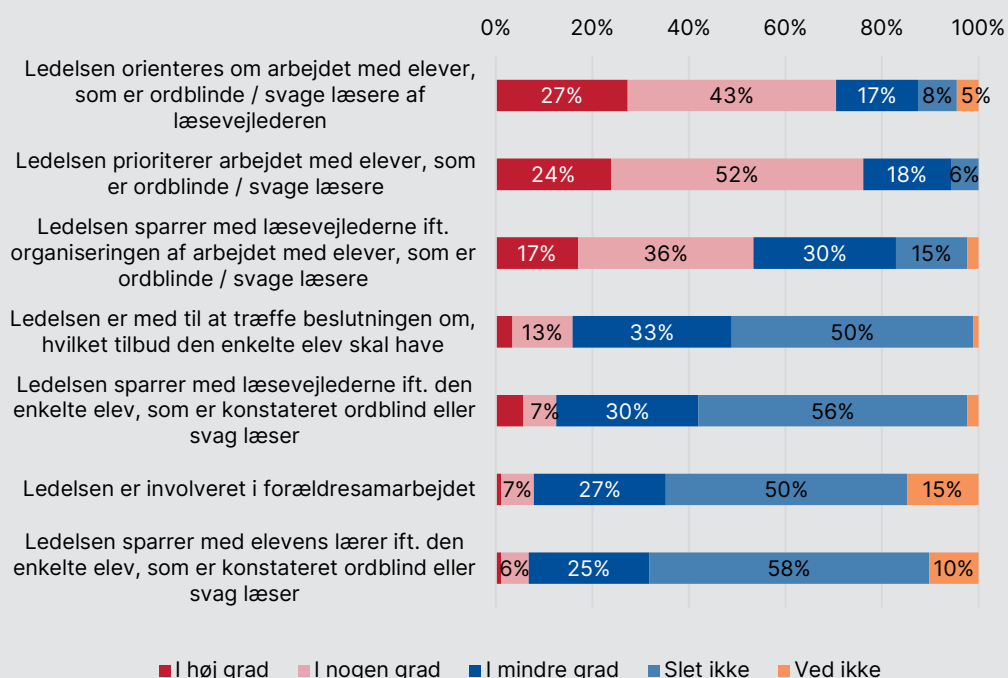
Anm.: N = 88.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Figur 5.4 giver et overblik over, hvordan vejlederne vurderer ledelsens rolle på syv områder. Det er de to øverste forhold, hvor ledelsens rolle vurderes størst: Ledelsen orienteres om arbejdet med elever med læsevanskeligheder af læsevejlederen, og ledelsen prioriterer arbejdet med elever med læsevanskeligheder. Cirka tre fjerdedele af vejlederne markerer, at ledelsen 'i høj grad' eller 'i nogen grad' spiller en rolle på de to nævnte forhold. I forhold til de sidste fire forhold i figuren er der samlet ca. halvdelen, der svarer, at ledelsen 'slet ikke' spiller en rolle. Der er flest, der angiver, at ledelsen 'slet ikke' spiller en rolle i at sparre med elevens lærer i forhold til den enkelte elev med læsevanskeligheder, hvilket 58 pct. svarer.

Figur 5.4 Ledelsens rolle på forskellige områder

I hvilken grad spiller ledelsen en rolle på følgende områder?

Anm.: N = 88.

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Litteratur

Børne- og Undervisningsministeriet (2020): Bekendtgørelse om lov om erhvervsuddannelser. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1395>

EVA (2016): *Kvalitetsudvikling af vejledningen i forbindelse med specialpædagogisk støtte. Spørgeskemaundersøgelse blandt SPS-ansvarlige.* <https://www.spsu.dk/-/media/filer/spsu/pdf19/viden-om-sps/kvalitetsudvikling-a-vejledningen-ifm-specialpaedagogisk-sttte-spoergseskemaundersoegelse-ua.p>

EVA (2019): *Elevperspektiver på den specialpædagogiske støtte på ungdomsuddannelserne.* Holbæk: Danmarks Evalueringsinstitut, EVA.

EVA (2021): *Evaluering af specialpædagogisk støtte på ungdomsuddannelserne De fagprofessionelles perspektiv på SPS.* Holbæk: Danmarks Evalueringsinstitut, EVA.

Illum, L., P.H. Lützen & J. Spangenberg (2017). *Læsning og læsevejledning på EUD.* Nationalt videncenter for læsning. University College South Denmark, University College Copenhagen.

Kvale, S. & S. Brinkman (2014): *Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk.* 3. udgave. København: Hans Reitzels Forlag.

Kjer, M.G. & A. Rosdahl (2016). *Ledelse af forandringer i folkeskolen.* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

STIL (2020): *Resultater af Ordblindedtesten for elever og kursister på ungdomsuddannelserne, samt udvalgte voksen- og efteruddannelser (uddannelser omfattet af Den Specialpædagogiske Støtteordning) i skoleårene 2016/2017-2019/2020.* København: STIL.

Bilag 1 Beskrivelse af kvantitative data

I den kvantitative analysedel af denne rapport fremlægger vi resultaterne fra en spørgeskemaundersøgelse, hvor målgruppen har været SPS- og læsevejledere på erhvervsuddannelser i Danmark. VIVE har udarbejdet spørgeskemaet i samarbejde med Børne- og Undervisningsministeriet og Læse- og matematikvejlederforeningen. Spørgeskemaet er endvidere læst og kommenteret af en læsevejleder og en SPS-vejleder.

Vi har på baggrund af Institutionsregisteret indledningsvist foretaget en af søgning af erhvervsskolernes hjemmesider for at identificere skolernes læse- og SPS-vejledere. Vi har ringet til institutionerne, hvis oplysningerne ikke var tilgængelige på hjemmesiderne. Desuden har vi bedt Ministeriet for Børn og Uddannelse om at kvalificere respondentlisten. Første spørgeskema-invitation blev udsendt i juni 2022, mens vi har modtaget de sidste besvarelser i august 2022.

Spørgeskemaet er udsendt til 229 vejledere fordelt på 78 erhvervsskoler. Af Bilagstabel 1.1 fremgår antal besvarelser og svarprocent. Vi har inkluderet både fulde og delvise besvarelser i analyserne. Inddragelsen af delvise besvarelser medfører, at n ikke vil være ens for alle spørgsmål i spørgeskemaet. Svarprocenten er 52,4 pct., svarende til 120 besvarelser. Endvidere har vi besvarelser fra vejledere fra 54 erhvervsskoler ud af de 78 erhvervsskoler, vi kontaktede.

Bilagstabel 1.1 Population og svarprocent

Population og svarprocent	
Antal inviterede respondenter	229
Antal besvarelser	120
Svarprocent	52%

Kilde: VIVE-spørgeskemaundersøgelse, juni 2022.

Vi har opbygget spørgeskemaet i seks overordnede dele. I den første del har vi spurgt ind til respondenternes baggrundskarakteristika, herunder alder, køn, uddannelse og stillingsbetegnelse. Den anden del har fokus på skolernes af dækning og kategorisering af læsevanskeligheder samt den støtte, der gives. Det vedrører viden om, hvordan skolerne identificerer ordblinde og læsesvage elever ved optagelsen og under uddannelsen. Derudover har vi spurgt ind til, hvilken støtte og vejledning der gives, når en ordblind eller læsesvag elev er identificeret. Tredje del omhandler samarbejde med skolens lærere, mens vi i

fjerde del har fokus på den støtte, eleverne får i oplæringsperioden. I femte del har vi undersøgt, hvordan og i hvilken grad skolens ledelse støtter vejledernes arbejde. Endelig fokuserer sjette og sidste del på udviklingspotentialer i arbejdet med elever med læsevanskeligheder på erhvervsuddannelser.

Bilag 2 Beskrivelse af kvalitative data

Skoler, data og synsvinkel

Den kvalitative del af undersøgelsen har haft til formål at levere kvalitative indsigter og perspektiver til skolernes læsevejledning og læsevejlederfunktion. På baggrund heraf skabes der en mere dybdegående forståelse af og indsigt i, hvordan elever med udfordringer støttes.

Fire case-skoler, respondenter og interviews

I vores case-udvælgelse forsøger vi med udgangspunkt i svarene fra spørgeskemaet at skabe størst mulige forskelle på baggrund af undersøgelsens to primære fokuspunkter: brug af og omfanget af den støtte og vejledning samt oplevet virkning/syn på lovgivningens virkning. Derudover skeler vi til skolernes socioøkonomiske reference, geografiske forskelle samt udgifter pr. elev for at sikre en variation på en række forhold, der kan tænkes at have en betydning for såvel praksis såvel som oplevet virkning af lovgivningen.

Bilagstabel 2.1 Tabel over case-udvælgelse

	Høj grad af støtte	Lav grad af støtte
Høj vurdering af virkning	1 skole	1 skole
Lav vurdering af virkning	1 skole	1 skole

I undersøgelsen indgår i alt fire case-skoler. Der er gennemført interviews med vejledere, faglærere og elever på samtlige skoler. På nogle skoler har der været en opdeling mellem fx læse- og SPS-vejledere; på andre skoler er det én og samme funktion.

Bilagstabel 2.2 Oversigt over de deltagende skoler og aktører

	Skole A	Skole B	Skole C	Skole D
Læsevejleder	4	3	4	4
SPS-vejleder	3	2	3	4
Faglærer*	5	4		2
Elever	6	4	8	3

Note: *faglærerne på skole C meldte afbud på dagen.

Der er endvidere udført følgende typer af interviews med tilhørende respondenter på hver case-skole. Alle interviews er gennemført på skolerne i løbet af skoledagen i efteråret 2022.

Bilagstabel 2.3   Oversigt over interviewpersoner, interviewform og temaer

Respondent	Type af interview	Omfang	Temaer
Læsevejleder	gruppeinterview	60 min	Afdækning af proces for opsporing af ordblindhed eller læsesvage elever, vurdering og oplevelse af støtte og vejledning, syn på samarbejde mellem medarbejdergrupper samt vurdering af ledelsesunderstøttelse.
SPS-vejleder	gruppeinterview	60 min	Afdækning af proces for opsporing af ordblindhed eller læsesvage elever, vurdering og oplevelse af støtte og vejledning, syn på samarbejde mellem medarbejdergrupper samt vurdering af ledelsesunderstøttelse.
Faglærer	gruppeinterview	60 min	Afdækning af proces for opsporing af ordblindhed eller læsesvage elever, vurdering og oplevelse af støtte og vejledning, syn på samarbejde mellem medarbejdergrupper samt vurdering af ledelsesunderstøttelse.
Elever*	gruppeinterview	30-40 min	Elevernes oplevelse af processen med at blive screenet samt tildelt støtte, herunder graden af at blive adviseret og inddraget i beslutningen af tildelingen.
			Har støtten virket, betydningen for trivsel og faglige resultater? Hvis ja og nej, hvorfor? Hvilke afledte effekter har det?

Note: * Der er interviewet både læsesvage og ordblinde elever.

VIVÉ